

Economisch-Statistische Berichten

De Amerikaanse invoer in 1975

★

Mr Th. A. Fruin

Het rapport der afbetalingscommissie

★

Internationale
particuliere kapitaalverstrekking

★

C. H. Buitenhuis en M. van der Velden

Enige moeilijkheden bij revaluatie
van de gulden

★

Prof. Dr A. Kraal

Economische kroniek van Indonesië

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1950

WOENSDAG 20 OCTOBER 1954

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

vacatures

Het bestuur van de firma Jod- und Schwefelbad, Wiessee, G.m.b.H., Nederlandse onderneming, gevestigd in landelijk Zuid-Duitsland (Ober-Bayern) roept gegadigden op voor de vervulling van de functie van

DIRECTEUR

(Geschäftsführer)

Vereisten: Nederlandse nationaliteit, leeftijd niet beneden de 45 jaar.

Behalve behoorlijke administratieve en boekhoudkundige kennis, alsmede vertrouwdheid met financiële en fiscale problemen en enig algemeen technisch inzicht, is voor deze post in de eerste plaats vereist bestuurservaring: begrip voor verhoudingen tot plaatselijke en regionale autoriteiten, alsmede beleidvol optreden in het persoonlijk contact met het publiek.

Brieven met foto in te zenden onder no. 2570 aan Adv. Bur. Bauduin, Amstel 224, Amsterdam.

Bij de Directie van de Wieringermeer (Noord-oostpolderwerken) te Zwolle is te vervullen de functie van

**HOOFD VAN DE
SOCIAAL-ECONOMISCHE AFDELING**

Onder deze afdeling ressorteren o.m. de uitgifte en het beheer der gronden, de vestiging van middenstandsbedrijven, het sociografisch onderzoek, de landbouwbedrijven in eigen beheer, de openbare nutsbedrijven, de maatschappelijke voorzieningen, enz. De aan te stellen functionaris moet beschikken over: academische opleiding, organisatietalent en ruime kennis op landbouwkundig gebied. Salarisgrenzen f 985,- tot f 1.115,- p.m. Leeftijd tenminste 35 jaar. Soll. schr. in te dienen bij bovengenoemde Directie, Postbus 56 te Zwolle, binnen 14 dagen na plaatsing dezer advertentie.

(Zie voorts blz. 844)

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon, redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland—aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaft van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. 'Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vierick.

De Amerikaanse invoer in 1975

Het in Juni 1952 verschenen verslag van de „President's Materials Policy Commission” — in de wandeling „Paley-Commission” genaamd — heeft min of meer nauwkeurige schattingen omtrent de toekomstige ontwikkeling van de invoer der Verenigde Staten mogelijk gemaakt. De meeste tot voor kort gedane ramingen waren vrij pessimistisch: zij leidden nl. tot de conclusie, dat de toekomstige Amerikaanse invoer i.v.m. zijn geografische spreiding weinig of niets zou bijdragen tot de oplossing van het algemene dollarvraagstuk. Deze conclusie is door E.R. Schlesinger ¹⁾ bestreden. Hij betoogt, dat de ramingen te veel waren gebaseerd op de toekomstige invoer van zgn. „Paley-commodities”²⁾, die slechts $\frac{1}{3}$ van de totale Amerikaanse invoer uitmaken. Baseert men de ramingen op de totale invoer der Verenigde Staten, dan wordt een hoopvoller perspectief ontvouwd.

Schlesinger heeft, uitgaande van de schatting der „Paley-Commission”, volgens welke het bruto-nationaal product der Verenigde Staten in 1975 tweemaal zo groot zal zijn als in 1950, de orde van grootte van de Amerikaanse invoer geraamd. Hij heeft daarbij verondersteld, dat de productie in de rest van de wereld groot genoeg zal zijn om de toekomstige invoerbehoefte der Verenigde Staten te bevredigen en heeft zich onthouden van voorspellingen omtrent wijzigingen in de Amerikaanse tariefpolitiek. Zijn raming van de invoer der Verenigde Staten in 1975, belooft, gemeten in dollars van 1950, \$ 15,4 mrd.

Uit de vele tabellen, die Schlesingers betoog illustreren, laat zich nevenstaand staatje samenstellen. Zoals daaruit blijkt, raamt genoemde auteur de toeneming van de invoer van „Paley-commodities” op 96 en die van alle overige goederen op 66 pCt. Van de toeneming van de „Paley-commodities”-import van 1950 tot 1975 zouden de

¹⁾ E. R. Schlesinger: „The long-run outlook for U.S. merchandise imports”, I. M. F. Staff Papers, Vol. III, no 3, blz. 387-415.

²⁾ Dit zijn de door de „Paley-Commission” genoemde goederen. Zij omvatten een aantal metalen, diamanten voor industrieel gebruik, mica, petroleumproducten, rubber, courantenpapier en houtpulp.

O.E.E.C.-landen en het sterling-gebied slechts ca 10 pCt leveren, van die der overige goederen bijna 40 pCt. Hieruit volgt, dat Schlesingers raming een evenwichtiger beeld van de toeneming van de Amerikaanse invoer onthult, dan de ramingen, die alleen op de invoer van „Paley-goederen” zijn gebaseerd.

De belangwekkendste conclusie, waartoe de auteur komt, is, dat de invoer van eindproducten volgens zijn raming van 1950 op 1975 zal verdubbelen. Deze conclusie contrasteert met de vaak verkondigde mening, dat een toenemend deel van de toekomstige Amerikaanse invoer uit grondstoffenproducerende landen afkomstig zal zijn. Indien Schlesingers ramingen juist zijn, mogen de eindproducten voortbrengende landen van West-Europa er op rekenen in de toekomst evenredig met andere gebieden in de toeneming van de Amerikaanse

invoer te zullen delen. Schlesinger meent, dat de ontwikkeling van de invoer der Verenigde Staten, zoals door hem geraamd, aanzienlijk tot de oplossing op lange termijn van het dollartekort zal bijdragen, en wel om twee redenen. In de eerste plaats zal de toeneming van de invoer voldoende zijn om het lopende dollartekort van de rest van de wereld, als geheel gezien, te overbruggen, zelfs indien de dollarstroom uit hoofd van Amerikaanse particuliere investeringen en onzichtbare transacties niet zal aanzwellen. De toeneming zal zelfs groot genoeg zijn om

de rest van de wereld in staat te stellen haar invoer van niet-militaire goederen uit de Verenigde Staten met een groter percentage — nl. 1,3 pCt per jaar — te doen stijgen dan haar bevolkingsgroei (1,2 pCt) bedraagt. In de tweede plaats zal de regionale verdeling van de Amerikaanse invoer zodanig zijn, dat de aanpassing, die van de wereldhandel zal worden gevergd om de, ten gevolge van de uiteenlopende dollarbehoefte, noodzakelijke herverdeling van dollars te bewerkstelligen, geen onoverkomelijke moeilijkheden zal opleveren.

Gebieden van herkomst.	1950		1975		1975 in pCt van 1950
	in mln dollars	in pCt	Raming in mln dollars van 1950	in pCt	
Sterlinggebied, w.o.:					
Ver. Koninkrijk	1.585,6	18,1	2.283,0	14,9	144
Daarmee verbonden gebieden	337,6	3,9	623,6	4,1	185
Rest sterlinggebied	528,1	6,0	554,2	3,6	105
Continental O.E.E.C.-landen, w.o.:	719,9	8,2	1.105,2	7,2	154
O.E.E.C.-landen	1.170,1	13,4	1.966,9	12,8	168
Daarmee verbonden gebieden	903,2	10,3	1.586,8	10,3	176
Latijns-Amerika	266,9	3,1	380,1	2,5	142
Canada	2.862,0	32,8	4.953,8	32,2	173
Overige gebieden	1.954,4	22,4	3.809,0	24,8	195
Totaal, waarvan:	1.162,2	13,3	2.347,4	15,3	202
„Paley-commodities”	8.734,3	100	15.360,1	100	176
Andere grondstoffen en half-fabrikaten	2.812,9	32	5.512,9	36	196
Voedingsmiddelen	2.164,2	25	3.556,5	23	164
Eindproducten	2.649,6	30	4.075,5	26	154
Invoer, excl. „Paley-commodities”	1.107,6	13	2.215,2	15	200
	5.921,4	68	9.847,2	64	166

INHOUD

	blz.	7	blz.
De Amerikaanse invoer in 1975.....	827	London Letter, door Henry Hake	839
Het rapport der afbetalingscommissie, door Mr Th. A. Fruin.....	829	Bedrijfseconomische notities:	
Internationale particuliere kapitaalverstrekking	832	Enkele opmerkingen over de gepubliceerde jaarcijfers der grote algemene banken in Nederland, door Drs R. Slot	840
Enige moeilijkheden bij revaluatie van de gulden, door C. H. Buitenhuis en M. van der Velden....	834	Aantekening:	
Economische kroniek van Indonesië, door Prof. Dr A. Kraal.....	836	Verwerking van ruwe olie in West-Europa, door F. S. Noordhoff	841
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	843

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr Th. A. FRUIN, Het rapport der afbetalingscommissie.

In zijn bespreking van het onlangs verschenen rapport over het afbetalingsbedrijf gaat schrijver in op de voorgestelde wettelijke maatregelen. Het stelsel van vergunningen voor bedrijfsuitoefening in deze sector dient naar zijn mening niet tot bepaalde zaken beperkt te worden, daar uit conjunctureel oogpunt gezien iedere afbetalingszaak van gelijk belang is. Bij de gronden die aanleiding kunnen zijn tot intrekking van vergunningen, wordt het overcrediteringsniveau niet genoemd. Deze moeten dan ook worden uitgebreid met de „onvoldoende zorgvuldigheid” van de ondernemer bij het verlenen van afbetalingscrediet. Naar de schrijver meent is het stelsel van bepalingen betreffende de colportage niet afdoende. Ook de regeling van de afbetalingsopslag is niet acceptabel, daar deze neerkomt op een extra winstmarge, waardoor overcreditering blijft dreigen. Schrijver betreurt het ontbreken in dit rapport van de financieringsmaatschappijen, daar deze eveneens in deze sector werkzaam zijn. Schrijver beveelt aan: verplicht stellen van een minimum contante betaling bij koop, en daarnaast de regionale registratie van alle door verstrekkers van gezinscrediet afgesloten contracten.

Internationale particuliere kapitaalverstrekking.

In de jongste jaarvergadering van de Internationale Bank is de internationale particuliere kapitaalverstrekking onderwerp van discussie geweest. Uit gegeven cijfers bleek, dat de netto-investeringen plus herinvesteringen van kapitaal uit de Verenigde Staten in het buitenland gelijk of zelfs kleiner waren dan de jaarlijkse inkomsten daaruit. Voegt men daar de overheidsleningen en giften aan toe, dan verandert dit beeld geheel. De Britse kapitaalexport richt zich voornamelijk op gebieden binnen het Gemenebest; die van de Verenigde Staten voor 60 pCt op Canada. Door het nationalisme in een aantal kapitaalbehoevende landen en het verdwijnen van het economisch imperialisme is de kapitaalexport, beroofd van zijn uniforme markt, afgenomen; bovendien heeft een sterke geografische concentratie plaats gevonden. Vaak ontbreekt ook politieke en economische stabiliteit in het kapitaalbehoevende land. De Bretton Woods instellingen maken het mogelijk, dat de onderontwikkelde landen profiteren van de raad, die economisch sterkere landen hun kunnen geven. Op deze wijze wordt begrip gekweekt voor de betekenis van particuliere kapitaalverstrekking.

*C. H. BUITENHUIS en M. VAN DER VELDEN,
Enige moeilijkheden bij de revaluatie van de gulden.*

De jongste loonsverhoging is bedoeld om de werknemers in de gestegen welvaart te doen delen, en de vraag rijst, of de Overheid hierbij rekening gehouden heeft met de situatie van economisch minder krachtige groepen. Revaluatie zou ook hun ten goede komen, maar schrijvers zien hierbij een drietal punten die bezwaren opleveren. Ten eerste is de koopkrachtverhoging van een loonsverhoging op korte termijn zeker groter dan van een revaluatie met eenzelfde percentage; daarenboven is het mogelijk, dat de gevolgen voor de koopkracht bij revaluatie beperkt worden door de marktstructuur. Een aanwijzing daartoe is het geringe effect op de koopkracht van de productiviteitsstijging en van de daling van de importprijzen. Aangetoond wordt, dat de marktstructuur hierbij van grote betekenis is.

Ten tweede treft een loonsverhoging de marginale bedrijven het zwaarst, terwijl revaluatie vooral de exportindustrieën benadeelt, en tevens de afzet op de binnenlandse markt nog moeilijker wordt door goedkopere importen van concurrenten. Ten derde is het aan twijfel onderhevig, of de productiviteitsstijging een revaluatie noodzakelijk maakt, want onze voorsprong op het buitenland op dit punt behoeft niet van blijvende aard te zijn, terwijl andere landen wellicht vanwege hun achterstand devalueren.

Prof. Dr A. KRAAL, Economische kroniek van Indonesië.

Voor een terugblik op de recente economische ontwikkeling kan gebruik gemaakt worden van een groot aantal beschouwingen over de situatie in Indonesië, alle van officiële zijde. Helaas blijkt tussen de instanties, die de gegevens publiceren, een geringe mate van coördinatie te bestaan. Gezien de hoge post „Voorschotten aan de Regering” bij de Bank Indonesia, en nog enkele andere overheidsschulden is het niet aan te nemen, dat het geraamde begrotingstekort niet zal worden overschreden, terwijl ook de geldcirculatie sneller toeneemt dan met de raming overeenstemt. Tevens zal de handelspositie blijvend moeten verbeteren, wil niet de deviezereserve beneden het geraamde minimum dalen. De cijfers voor Juli waren uitzonderlijk gunstig, maar de hoge exportcijfers vinden hun oorsprong slechts in een tijdelijke vraagstijging op de rubbermarkt, en de import is beperkt ten koste van de binnenlandse industrie. In het komende kwartaal mag geen grote verbetering worden verwacht, tenzij er op de grondstoffenmarkten prijsstijgingen zullen optreden. Getwijfeld wordt door velen aan de doelmatigheid van de economische politiek; met name het im- en exportbeleid staat bloot aan veel critiek.

— SOMMAIRE —

Mr Th. A. FRUIN, Le rapport de la commission s'occupant des ventes à tempérament.

L'auteur commente le rapport publié récemment sur les ventes à tempérament aux Pays-Bas. Les mesures législatives proposées sont insuffisantes, selon lui, pour reprimer efficacement un octroi excessif de crédits.

Placement de capitaux privés à l'étranger.

L'auteur étudie le problème des exportations de capitaux privés à l'étranger, en tenant compte des discussions qui se sont déroulées à ce sujet lors de la dernière réunion de la Banque Internationale. Il estime qu'on ne peut guère s'attendre, dans un proche avenir, à une augmentation substantielle des exportations de capitaux privés.

*C. H. BUITENHUIS et M. VAN DER VELDEN;
Quelques difficultés en cas de réévaluation du florin.*

La réévaluation du florin exercera une influence positive plus limitée sur le pouvoir d'achat, qu'une augmentation des salaires d'un même ordre, tandis que la structure du marché, tant national qu'étranger, contribuera à restreindre encore plus cette influence. Les sacrifices inégalement par les différentes branches d'entreprise constituent également un obstacle à la réévaluation.

Prof. Dr A. KRAAL, La situation économique en Indonésie.

Les estimations du déficit budgétaire, de la circulation de monnaie et de la position des devises étrangères sont trop optimistes en vue du développement des derniers mois.

Het rapport der afbetalingscommissie

De overeenkomst van koop en verkoop op afbetaling is hier te lande in 1936 wettelijk geregeld, in hoofdzaak door aanvulling van het Burgerlijk Wetboek. Deze civielrechtelijke regeling heeft de rechtszekerheid bevorderd, aan een aantal tevoren bestaande misbruiken een einde gemaakt, de aan de verkoper op afbetaling ten dienste staande rechtsmiddelen verbeterd. Het sociale hoofdevel van het afbetalingscrediet, de veelvuldige overcreditering¹⁾, heeft zij echter niet kunnen tegengaan. Een burgerrechtelijke regeling is daarvoor ook niet geschikt.

Tevens is in 1936 een wet op het afbetalingsbedrijf tot stand gekomen, welke echter alleen een vergunning eist om als colporteur werkzaam te zijn en een voor de kleinverkoop op afbetaling, waaronder het overwegend verkopen van zaken van geen hogere waarde dan f 50 wordt verstaan. Laatstgenoemde maatregel beoogde slechts het tegengaan van woeker; hij is voor de afbetalingspraktijk van geen betekenis. Het colportagevergunningstelsel is eveneens vrijwel zonder waarde gebleken. Ook na de wetgeving van 1936 bleven de klachten over overcreditering aanhouden tot het afbetalingsstelsel in de bezettingstijd kwam stil te liggen. Die klachten worden na de herleving van het afbetalingscrediet sinds 1949 wederom geregeld gehoord.

In Juni 1950 stelde de Staatssecretaris van Economische Zaken een commissie onder voorzitterschap van Mr W. F. Lichtenauer in, welke had na te gaan of ter voorkoming van een te zware belasting van het huishoudelijk budget niet meer eisen aan de uitoefening van het afbetalingsbedrijf dienden te worden gesteld, als begrenzing van de looptijd van het afbetalingscontract, vaststelling van een maximum contante betaling, nadere regeling van de colportage.

Deze commissie heeft in Juli jl. een rapport met een minderheidsnota uitgebracht, dat bij het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf is verschenen en reeds enige malen uitverkocht is geweest.

Over de algemene beschouwingen der commissie kan ik kort zijn. Zij geven geen blijk van diepgaande studie; de op verzoek der commissie door verschillende instanties ingestelde onderzoeken gaven meest onvoldoende resultaten; de bevindingen der commissie bij de door haar gehouden hearings worden ons niet medegedeeld. Ik volsta daarom met vermelding van de conclusie der commissie, dat „in de huidige samenleving de verkoop op afbetaling een verschijnsel van zodanige betekenis (is) geworden en de minder draagkrachtigen daarbij in zodanige mate (zijn) betrokken, dat er ook thans alle aanleiding is de onmiskenbaar bestaande misbruiken te beteugelen”, doch dat de voorschriften van zodanige aard behoren te zijn „dat de bonafide handelaar daardoor niet wordt belemmerd, eenvoudig omdat zijn stijl, als maatstaf wordt genomen”. Deze laatste beperking moet met een korreltje zout worden genomen: de commissie stelt — terecht — verschillende maatregelen voor die ook bij de bonafide bedrijven niet algemeen gebruikelijk zijn.

De commissie heeft haar voorstellen geconcretiseerd in een „schets voor een ontwerp van wet ter nadere

regeling van het afbetalingsbedrijf”, hieronder „het ontwerp” te noemen. Daarin en in de uitvoeringsvoorschriften daarvan heeft zij ook enige regelingen opgenomen die niet daarin maar in het Burgerlijk Wetboek thuis horen, nl. de verplichting om elke koop en verkoop op afbetaling in een schriftelijke overeenkomst van een voorgeschreven inhoud vast te leggen (art. 24 lid 1 onder a van het ontwerp), een verplichting die tot nu toe alleen voor huurkoop gold (art. 1576 i-k B.W.); en verder om de thans bij art. 1576 f B.W. beperkt toegelaten looncessie ongeldig te verklaren (art. 16 lid 1 ontwerp). Ook wenst zij het zgn. pantoffelhieldartikel, dat thans alleen bij huurkoop geldt (art. 162a B.W.) stringenter te maken en ook op het gewone afbetalingscontract toegepast te zien.

Van deze maatregelen moet men zich niet te veel voorstellen. Een schriftelijk contract maakt controle beter mogelijk doch beperkt de overcreditering niet. Echtgenoten bezwijken ook samen voor verleidelijke aanbiddingen, terwijl het pantoffelhieldartikel bovendien gemakkelijk valt te ontduiken en herhaaldelijk niet nagekomen wordt. Ook zonder looncessie kan de verkoper op afbetaling verhaal nemen op het loon doch dan door loonbeslag dat de werknemer veel duurder te staan komt. De eigenlijke bestrijding van het overcrediteringskwaad zal niet in dergelijke civielrechtelijke regelingen gevonden moeten worden maar in een wettelijke regeling van het afbetalingsbedrijf.

Basis van de door de commissie voorgestelde wet is de eis van vergunning van de Kamer van Koophandel voor de uitoefening van het afbetalingsbedrijf. De commissie voert daarvoor krachtige gronden aan: „het sociale en economische belang bij het bestaan van een zo volledig mogelijke registratie van bedrijven welke (mede) op afbetaling verkopen, het bestaan van een goed overzicht over de ontwikkeling van de afbetaling, het leggen van een deugdelijke grondslag voor de te volgen politiek, het scheppen van de mogelijkheid voor het verzamelen van betrouwbare statistische gegevens”. Met de commissie ben ik van oordeel dat „een vergunningstelsel eerste voorwaarde is om tot een behoorlijke kennis van omvang en werkwijze van het Nederlandse afbetalingswezen te komen, een basis die onontbeerlijk is om dit bedrijf waar nodig te controleren en binnen zekere perken te houden, onmisbaar ook voor het met kennis van zaken kunnen nemen van conjunctuurpolitieke maatregelen op dit terrein.

Daaruit volgt dan echter dat men niet, als de commissie voorstelt, met de gehele wettelijke regeling ook het vergunningstelsel tot bepaalde zaken moet beperken. Uit conjunctureel oogpunt gezien zijn bijv. afbetalingsverkoop van automobielen en van andere goederen met een waarde van meer dan f 3.000 zeker niet van minder belang dan die van goedkope textiel of huishoudgerei. De voorgestelde wet op het afbetalingsbedrijf dient dan ook, naar mijn mening, evenals met de wettelijke regeling van de afbetalingsovereenkomst reeds het geval is, te gelden voor alle afbetalingsbedrijven, ongeacht soort en waarde der verhandelde-zaken. Waar nodig kunnen dan bepaalde zaken van de werking van bepaalde voorschriften worden uitgezonderd. Voor de eis van vergunning met de daaraan verbonden voorschriften omtrent zodanige inrichting der administratie dat deze gemakkelijk

¹⁾ Zie mijn artikel „Functie en gevaren van het gezinscrediet” in „E.-S.B.” van 11 Augustus 1954.

controleerbaar is en de gewenste statistische gegevens omtrent het bedrijf kan verschaffen, dient zodanige uitzondering niet te worden gemaakt.

Intrekking der vergunning is volgens het ontwerp alleen mogelijk in geval van wetsovertreding en van misbruiken. Overcreditering vindt echter veelal plaats zonder wetsovertreding en zonder dat van „misbruiken” als gevolg van „de persoonlijke eigenschappen of gedragingen van de ondernemer” kan worden gesproken. Wil de mogelijkheid van intrekking der vergunning als middel tot het tegengaan van overcreditering enige waarde hebben dan zal zij moeten worden uitgebreid tot het geval dat de ondernemer „onvoldoende zorgvuldigheid” in acht neemt ter voorkoming van overcreditering, een geval dat zich bijv. voordoet indien hij door krachtige colportage de consumenten tot te veel kopen verleidt of indien hij, ook zonder colportage, geen of onvoldoende informaties omtrent de financiële omstandigheden van de kopers inwint.

De tweede in het ontwerp neergelegde maatregel betreft een verscherping van de bestaande bepalingen betreffende de colportagevergunning, door die niet aan de colporteurs zelf maar aan de ondernemer te verlenen en te eisen dat de colporteurs in loondienst bij deze werkzaam zijn, dus niet uitsluitend op provisiebasis werken, waarbij echter de verhouding tussen loon en provisie ongeregeld wordt gelaten. Ook intrekking van een colportagevergunning is volgens het ontwerp alleen mogelijk bij wetsovertreding of misbruik. Het gevaar van colportage schuilt echter niet in de eerste plaats daarin maar in de kwaliteiten van de colporteur als goede verkoper. De verscherpte maatregelen verminderen dat gevaar in geen enkel opzicht. Het enige afdoende middel is om colportage zoveel mogelijk te beperken, rekening houdende met de belangen van bonafide bedrijven. Dat schijnt mij te bereiken door colportage alleen toe te laten voor door de Ministers van Economische Zaken en Maatschappelijk Werk aan te wijzen goederen, waarbij zij reeds in ruime mate gebruikelijk is. Thans komt colportage door een aantal min of meer gevaarlijke bedrijven herhaaldelijk voor in branches waar het overgrote deel der verkopers op afbetaling er geen gebruik van maakt. Laat men dat op zijn beloop dan breidt de „colportagepoliep”, zoals de commissie zelf dit kwaad noemt, zich steeds meer uit.

Regeling van de maximum prijsopslagen bij afbetalingsverkoop heeft reeds plaats gevonden bij de Prijzenbeschikking Verkoop op Afbetaling 1948. De commissie stelt voor, in de ontworpen wet aan de Minister van Economische Zaken de bevoegdheid daartoe te verlenen en daarin als beginsel voor de grootte der vergoedingen op te nemen dat een „redelijke winst bij degelijk beheer” mogelijk moet worden gemaakt. Dit op het eerste gezicht zo redelijk lijkende beginsel, ontleend aan de geldschietwet en daar op zijn plaats, is voor de afbetalingsopslag m.i. niet juist. De afbetalingsverkoper geniet immers reeds de normale handelsmarge tussen in- en (contante) verkoopprijs. Het is redelijk maar ook voldoende dat hij de kosten van de extra-service, die de mogelijkheid om in termijnen af te betalen biedt, vergoed krijgt. Staat men hem toe daarop bovendien nog winst te maken dan houdt men niet alleen de toch al zo hoge afbetalingsprijs op een onnodig hoog peil maar maakt men het de afbetalingshandelaar bovendien gemakkelijker om royaal met crediet te zijn daar hij het extra-risico van „onvoldoende zorgvuldigheid tot het tegengaan van overcreditering” uit de hem toegedachte winstmarge kan bekostigen.

Wil men de prijzen regeling inderdaad dienstbaar maken

aan het voorkomen van overcreditering dan zal men verder moeten gaan en onder „degelijk beheer” ook moeten verstaan een beheer dat grote risico's vermijdt, onder de vergoedingen geen winstopslag moeten begrijpen en van de te vergoeden kosten die van reclame, colportage en ophalen van aflossingen moeten uitzonderen. De kosten van reclame dienen uit de normale handelsmarge te worden bestreden; extra reclame met gemakkelijke voorwaarden behoort niet te worden aangemoedigd evenmin als colportage. Geldschietbanken, financieringsmaatschappijen en vele afbetalingsbedrijven laten zien dat voor gezinscrediet een ophaaldienst volstrekt niet noodzakelijk is; wil een handelaar die er nochtans op na houden dan dient hij die voor zijn eigen rekening te nemen, evenals de kosten van de ophaaldiensten der betaalzegelkassen niet door de credietnemers worden betaald maar in de vorm van provisie door de bij die kassen aangesloten detaillisten.

Hoe dit zij, het is duidelijk dat wat de commissie met betrekking tot de afbetalingsopslag voorstelt, geen enkele verbetering van het overcrediteringsgeveel ten gevolge zal hebben.

Ook de verdere voorstellen der commissie zijn daarvoor van weinig belang, te weten de mogelijkheid om bepaalde zaken (gedacht is aan terstond door het gebruik te niet gaande goederen) van afbetalingsverkoop uit te sluiten; de verplichting om de afbetalingsartikelen ook van de contante prijs te voorzien; het voorschrift (zonder enige mogelijke sanctie) aan degene die op afbetaling wil kopen om een aanvraagformulier in te vullen van door de Minister vast te stellen model.

Wat laatstgenoemd voorstel betreft: het zou inderdaad van waarde zijn, indien niet aan de koper doch aan de verkoper de plicht werd opgelegd om een aanvraagformulier in te vullen of te laten invullen en vast te leggen welke informaties hij heeft ingewonnen omtrent de geldelijke omstandigheden van de candidaat-koper. Hierdoor zou controleerbaar worden of hij inderdaad voldoende zorgvuldigheid ter voorkoming van overcreditering in acht pleegt te nemen. Voorwaarde voor de nuttige werking van een dergelijk voorschrift blijft echter dat de afbetalingsvergunning bij herhaaldelijk voorkomende onvoldoende zodanige zorgvuldigheid kan worden ingetrokken.

Een ernstige leemte van het ontwerp acht ik, dat daarin de financieringsbedrijven slechts betrokken zijn voor zover zij naar de vorm als afbetalingsverkopers optreden, d.w.z. de door de detaillist afgesloten en door haar gefinancierde afbetalingscontracten op eigen naam laten stellen. De commissie treft hiervoor in zoverre geen verwijt dat haar opdracht de financieringsmaatschappijen niet met zoveel woorden noemt, al zijn zij toch zeker een der „verschillende vormen waaronder het afbetalingsstelsel zich hier te lande voordoet”. De geschiedenis van het afbetalingscrediet elders doet zien van hoe grote betekenis de financiering voor de ontwikkeling er van is en ook in Nederland begint zij een steeds belangrijker rol te spelen. Niet slechts zijn de grote handelsbanken zich voor deze vorm van gezinscrediet gaan interesseren maar er ontstaan ook overal in den lande kleine financieringsmaatschappijen die zich aangetrokken gevoelen door de ruime winstmogelijkheden die hier liggen. Onlangs hoorde ik van een dergelijke instelling die bij een jaar looptijd, behalve de door de koper te betalen 13 pCt van de niet contant betaalde koopprijs, nog eens 6 pCt provisie aan de detaillist in rekening bracht, een zelfde figuur dus als bij de betaalzegelkassen. Met

dit verschil dat bij die kassen een winkeliersprovisie, vanwege de ophaaldienst en de in verhouding tot de kleine leensommen en wekelijkse aflossingen lage credietprijzen, gerechtvaardigd is, maar daarvoor geen goede reden is bij een financieringsmaatschappij, die immers geen ophaaldienst onderhoudt en gewoonlijk maandelijks laat aflossen en bovendien aan de credietnemer een hoger tarief mag berekenen dan de betaalzegelkas of de geldschietbank.

Ik acht het daarom zeer gewenst dat een vergunningsstelsel voor alle financieringsmaatschappijen wordt ingevoerd, zulks ongeacht de vormen waarin zij haar bedrijf uitoefenen en verder dat ook de door haar aan detaillisten in rekening te brengen tarieven aan wettelijke maxima worden gebonden en dat in het bijzonder voorkomen wordt dat zij, etende van twee wallen, een hogere vergoeding ontvangen dan het door haar ten hoogste aan de credietnemer in rekening te brengen bedrag.

Tot voor kort, toen de financieringsmaatschappijen vrij grote instellingen waren die zich nog nauwelijks op het gebied van het gezinscrediet bewogen, was er geen aanleiding om aan haar bijzondere aandacht te geven. Nu zij bezig zijn zich te ontwikkelen tot waarschijnlijk de belangrijkste groep der gezinscredietbanken, is het nodig dat ook zij — althans voor zover zij het terrein van het gezinscrediet bestrijken — aan een zeker toezicht worden onderworpen evenals alle andere verstrekkers van gezinscrediet.

Uit het vorenstaande zal duidelijk zijn geworden, dat ik van de voorstellen der commissie Lichtenauer voor het tegengaan van de overcreditering bijzonder weinig verwacht. Welke verbeteringen daarin naar mijn mening mogelijk zijn, gaf ik bij de bespreking der afzonderlijke voorstellen aan. Hoofdbeginsel van de gehele wettelijke regeling zal moeten zijn dat aan de verkoper op afbetaling en de financierende instelling de plicht wordt opgelegd om een redelijke zorgvuldigheid in acht te nemen tot het tegengaan van overcreditering. De verschillende voorschriften zullen aan de toepassing van dit beginsel dienstbaar moeten zijn. Daarbij moge ik nog wijzen op twee bij uitstek daarvoor geschikte middelen, welke beide door de commissie worden afgewezen.

Het eerste middel is het verplicht stellen van een minimum contante betaling. De koper, die een zeker percentage van de koopprijs moet betalen alvorens het goed in handen te krijgen, gaat minder lichtvaardig tot kopen op afbetaling over dan hij die het zonder enige directe betaling zo kan meenemen. In vele branches is partiële contante betaling gebruikelijk of was zij dat tot voor kort. De felle concurrentie der verkopers op afbetaling dreigt dit echter te doen verdwijnen of tot een minimum te doen inschrompelen. Zij worde daarom wettelijk voorgeschreven doch tot geen hoger percentage voor enige zaak dan bijv. 20. Bovendien zullen zekere uitzonderingen (bijv. voor goederen van geringe waarde) en overgangsregelingen nodig zijn.

Het tweede en belangrijkste middel om overcreditering tegen te gaan is de aan alle verstrekkers van gezinscrediet op te leggen plicht om al hun contracten met ingezetenen van een bepaald gebied (voor zover niet duidelijk beroep of bedrijf betreffend) bij een regionale centrale te laten registreren en niet tot afsluiten daarvan over te gaan dan na een archiefinformatie bij die centrale te hebben ingewonnen. De vrees der commissie voor te hoge kosten is ongerechtvaardigd, de tarieven van particuliere bureaux hier en in het buitenland bewijzen dat. Een verplichte

centrale kan bovendien goedkoper werken omdat zij zeker is van een uitgebreide clientèle. Niettemin is het begrijpelijk dat de commissie niet durft adviseren tot het overal oprichten en verplicht stellen van zodanige centrales van overheidswege, omdat een dergelijke maatregel nog nergens genomen is en een experimenteel karakter zou dragen. Echter is het zeer gewenst dat de wet althans de mogelijkheid opent tot het nemen van proeven op dit gebied. Daartoe zou voldoende zijn dat aan een door plaatselijk initiatief opgerichte locale centrale, indien werkwijze en tarieven door de Ministers van Economische Zaken en Maatschappelijk Werk zijn goedgekeurd, de status van erkend en daarmee voor gezinscredietgevers verplicht registratiebureau zou kunnen worden verleend. Hierdoor zou, in combinatie met een wettelijke verplichting voor de afbetalingsverkoper en -financier om terzake een „voldoende zorgvuldigheid” in acht te nemen, het overcrediteringseuvel inderdaad belangrijk kunnen worden verminderd.

Van geheel andere aard dan de tot nu toe besproken maatregelen is de in het ontwerp opgenomen mogelijkheid voor de Ministers van Economische Zaken en Financiën, De Nederlandsche Bank gehoord, om op conjunctuurpolitieke gronden het afbetalingscrediet eventueel sterk te doen inkrimpen door het eisen van hoge contante betalingen, korte looptijden e.d. De commissie vermeldt geen feiten welke aannemelijk maken dat inkrimping van de afbetalingsverkoop in Nederland voor de conjunctuurbeheersing van enige werkelijke waarde zou zijn. Zij kan dat ook niet omdat zodanige feiten niet bekend zijn en het integendeel in hoge mate waarschijnlijk is dat de omvang van het afbetalingscrediet hier te lande en de mutaties daarin te gering zijn. Wat wel vaststaat is, dat door beperkende maatregelen in het bijzonder de minder draagkrachtige gezinnen getroffen zouden worden, daar de nemers van gezinsafbetalingscrediet overwegend tot deze groep der bevolking behoren. Waarschijnlijk is ook, dat bepaalde industrie- en handelstakken, welker producten in belangrijke mate op afbetaling worden verkocht, onder beperkingen te lijden zouden hebben met als gevolg toeneming van werkloosheid.

Onder deze omstandigheden acht ik het scheppen van de mogelijkheid tot een zo ingrijpende maatregel vooralsnog niet verantwoord. Eerst wanneer, dank zij een behoorlijke wettelijke regeling van het afbetalings- inclusief financieringsbedrijf, over de nodige statistische en andere gegevens wordt beschikt en daaruit kan worden afgeleid dat de voordelen van eventuele restrictiemaatregelen de nadelen daarvan zullen overtreffen, is het tijdstip aangebroken, de mogelijkheid daartoe te openen.

Door drie, het sociale aspect vertegenwoordigende, leden der commissie is een minderheidsnota ingediend met ten dele overeenkomstige bezwaren en desiderata als hiervoren zijn vermeld. Deze minderheid wijst er uitdrukkelijk op dat, gezien het sociale stempel van een wettelijke regeling van het afbetalingsbedrijf, bij de toepassing daarvan niet alleen de Kamers van Koophandel en de Minister van Economische Zaken betrokken dienen te worden maar ook een meer sociaal ingesteld departement. Ook ik zou willen aanbevelen om aangelegenheden als de vaststelling van de maximum tarieven en de minimum contante betalingen, de aanwijzing van de goederen waarvan colportage is toegestaan, de erkenning van een registratiecentrale en andere meer, te laten regelen door de Minister van Economische Zaken samen met zijn collega

van Maatschappelijk Werk, het departement waaronder ook het geldschietbedrijf en voor een deel ook nog het betaalzegelbedrijf ressorteert. Bovendien is het nodig, dat in de voorgestelde Commissie van Advies en Bijstand, evenals in die ingevolge de Geldschieterswet, welke als voorbeeld heeft gediend, het algemene belang, het consumentenbelang en de sociale zijde behoorlijke ver-

tegenwoordiging vinden en de representanten van de betrokken bedrijven in de minderheid zijn²⁾.

Amersfoort.

Th. A. FRUIN.

¹⁾ Om mijn toch al lang geworden artikel niet al te zeer te laten uitdijen heb ik mij hiervoren tot de voornaamste punten bepaald. Voor meer gedetailleerde beschouwingen moge ik verwijzen naar Mededelingen nr 44 van de Nederlandse Vereniging voor Volkscredietwezen en Woekerbestrijding, Kloosterstraat 8, Tilburg.

Internationale particuliere kapitaalverstrekking

Men schrijft ons:

De stroom van literatuur over dit onderwerp is de laatste jaren zo groot geweest en de discussies in internationale milieu's zo omvangrijk en gedetailleerd, dat men zich kan afvragen, welke nieuwe gezichtspunten een bespreking over dit onderwerp tijdens de jongste jaarvergadering van de Internationale Bank nog kon openen. En toch, er was in deze kring van hoogste monetaire deskundigen in de wereld gespannen aandacht van het begin tot het einde toen dit onderwerp in een „panel“-discussie ter sprake kwam. Dit was vooral toe te schrijven aan de samenstelling van de „panel“ (vier Ministers van Financiën¹⁾), aan de buitengewone welsprekendheid van Minister Butler en de goed voorgedragen rede van Minister Gudin (Brazilië) en tevens aan de wijze woorden van laatstgenoemde Ministers.

De na-oorlogse kapitaalexport.

Interessant was allereerst de kwantitatieve benadering van dit probleem. Eind 1953 bezaten de Amerikaanse particuliere investeerders, in de vorm van buitenlandse effecten en directe investeringen in het buitenland, \$ 23,7 mrd, welke aan inkomsten ongeveer \$ 1,5 mrd per jaar opleveren. Van dit bedrag wordt ongeveer \$ 600 mln geherinvesteerd. De netto-investeringen in het buitenland bedroegen in de laatste zes jaren ongeveer \$ 900 mln per jaar. De totale buitenlandse investeringen van particulieren (netto-investeringen en herinvesteringen) bedroegen dus jaarlijks ongeveer \$ 1,5 mrd. Dit betekent dus, dat, globaal gezien, het door de Verenigde Staten aan inkomsten uit buitenlandse investeringen ontvangen bedrag in de laatste zes jaren elk jaar ongeveer gelijk was aan de totale particuliere investeringen. Prof. Gudin, de Minister van Financiën van Brazilië, gaf zelfs cijfers, waaruit bleek, dat de transferering van inkomsten naar de Verenigde Staten in 1953 aanzienlijk groter was dan de export van particulier kapitaal. Het beeld verandert natuurlijk geheel, zodra de totale buitenlandse kapitaalbeweging (inclusief overheidsleningen en giften) van de Verenigde Staten in beschouwing wordt genomen. Dan ziet men een ontwikkeling, die Prof. Gudin aanleiding gaf tot de geestige opmerking, dat de Verenigde Staten bekwaamer zijn in het geven dan in het uitlenen.

Hoe men ook over genoemde cijfers van de particuliere kapitaalexport moge denken, men moet niet vergeten, dat deze investeringen zowel geografisch als bedrijfstakwijze sterk zijn geconcentreerd. Van deze \$ 1,5 mrd per jaar werd in Canada en in de petroleumindustrie over de gehele wereld, ongeveer \$ 0,9 mrd, dus meer dan de helft geïnvesteerd en geherinvesteerd.

De bovengenoemde cijfers, welke Minister Humphrey gebruikte, werden aangevuld door Minister Butler. Engeland bezat in 1914 aan buitenlandse (voornamelijk

particuliere) investeringen ongeveer £ 4 mrd, een bedrag, dat in koopkracht omgerekend groter was dan de tegenwoordige waarde van de particuliere buitenlandse investeringen van de Verenigde Staten. Na de tweede wereldoorlog bleek Engeland de grootste debiteur van de wereld te zijn. Ondanks deze positie, heeft Engeland zijn kapitaalexporten hervat. In de periode van 1946-1953 bedroegen de buitenlandse investeringen van Engeland gemiddeld £ 200 mln per jaar²⁾, een bedrag dat 1½ pCt van het nationale inkomen vertegenwoordigt. In relatieve zin was de particuliere kapitaalexport van Engeland in de laatste jaren, volgens Minister Butler, dus groter dan die van de Verenigde Staten.

Deze gegevens zijn om verschillende redenen belangrijk. Om de voornaamste drie, welke overigens niet werden vermeld, te noemen. Zij verklaren in de eerste plaats een deel van de betalingsbalansmoeilijkheden van Engeland. Verder blijkt dat Engeland, om welke reden ook, zijn oude functie van kapitaalexporteur niet heeft opgegeven terwille van genoemde moeilijkheden. Vervolgens is de Engelse kapitaalexport voornamelijk aan de Dominions en koloniën ten goede gekomen. Indien men rekening houdt met de grote kapitaalexport van Amerika naar Canada, dan is dus in deze jaren van de particuliere buitenlandse investeringen het overgrote deel naar het Gemenebest gevloeid. Dit feit verklaart ook de grote behoefte aan kapitaal van de onderontwikkelde landen in de Vrije Wereld buiten het Gemenebest.

Nog een ander kwantitatief aspect dat eveneens niet genoemd werd is belangrijk. Vergelijking van de bedragen van de particuliere kapitaalexport van de na-oorlogse jaren met die van het begin van deze eeuw, ook al wordt rekening gehouden met de verschillen in koopkracht, zegt niet voldoende. De verschillende economieën zijn in deze halve eeuw snel geëxpandeerd, zowel wat bevolking als wat productie betreft. De totale behoefte aan buitenlands kapitaal is dus veel groter geworden. Eerst als men met deze factor rekening houdt, kan men een goede indruk krijgen van het verschil in omvang van de kapitaalexport nu en vroeger.

Huidige marktstructuur.

De markt voor buitenlands kapitaal is slechts een sector van de nationale kapitaalmarkten. Zij is bovendien niet een uniforme markt, maar ook weer onderverdeeld in sectoren. Hier openbaart zich een verschil met de vorige en het begin van deze eeuw. Toen waren de buitenlandse kapitaalmarkten uniformer ten gevolge van de koloniale verhoudingen en de wereldheerschappij van het grootste crediteurland. Er bestond toen geen vrees voor onteigening. Het aantal deelmarkten heeft zich echter uitgebreid. In deze eeuw, waarin het economisch imperialisme in de Vrije Wereld practisch is verdwenen, is echter het

¹⁾ Behalve de hieronder genoemde twee Ministers, waren dit Minister Humphrey en Sir Ghintaman Deshmukh, Minister van Financiën van India.

²⁾ Na aftrek van de desinvesteringen ongeveer £ 120 mln netto per jaar.

nationalisme opgekomen met alle nadelige gevolgen voor kapitaalbehoevende landen. Oorlogsschepen spelen, aldus de Minister van Financiën van Brazilië, geen rol meer in het beveiligen van buitenlandse investeringen³⁾.

Met de slagschepen is echter ook in vele gevallen de animo van beleggers in kapitaalexporterende landen verdwenen. De sterke geografische concentratie in de kapitaalexport van de Verenigde Staten en Engeland is daarom begrijpelijk. Het is waarschijnlijk ook één van de redenen, waarom Afrika thans meer gewild is als beleggingsterrein dan Azië. Opmerkelijk waren in elk geval de cijfers, welke de bekwame Minister van Financiën van India, Sir Ghintaman Deshmukh, gaf. In de periode van 1948 tot 1953 bedroeg de netto particuliere kapitaalimport van dat land slechts \$ 18 mln per jaar. De bruto kapitaalimport was veel groter, waaruit valt af te leiden, dat op grote schaal repatriëring van particulier kapitaal heeft plaatsgevonden, een verschijnsel dat zich, wat Azië betreft, niet alleen tot India heeft beperkt.

Een andere factor, welke het aanbod van buitenlands kapitaal beperkt, is de inflatie, welke gevolgd wordt door devaluaties. De na-oorlogse periode is tot dusverre rijk geweest aan devaluaties, maar arm aan particulier buitenlands kapitaal, dat beschikbaar is voor dergelijke landen. Het verband is te duidelijk om er langer bij stil te staan.

De voornaamste voorwaarden voor een goed investeringsklimaat kunnen als volgt worden opgesomd: politieke rust; monetaire stabiliteit; garanties tegen onteigening zonder prompte en behoorlijke vergoeding; garanties dat buitenlands kapitaal kan werken op een concurrerende basis met binnenlands kapitaal; faire behandeling met het oog op de deviezenpositie van het kapitaalimporterende land en de transferering van winsten; afwezigheid van discriminatie in invoervergunningen of deviezenoewijzingen voor de invoer van grondstoffen en andere noodzakelijke goederen; vrijheid van onredelijke interventie in de leiding van ondernemingen van regeringen en arbeidersorganisaties; en het recht om naar het land de vereiste technici te brengen.

Ook al zouden bovengenoemde factoren niet ten ongunste van de particuliere kapitaalexport hebben gewerkt, dan zou het kapitaal aanbod niettemin beperkt zijn gebleven. In de eerste plaats hebben de Westeuropese landen ten gevolge van het reconstructieproces na de oorlog weinig kapitaal kunnen exporteren. Ook het ontbreken van volledige convertibiliteit, waarop Dr Vocke in een andere vergadering wees, heeft hiertoe medegewerkt. Deze factoren zullen waarschijnlijk in de toekomst veranderen. Een beginnende kapitaalexport van continentaal West-Europa is reeds op te merken. Dit is verheugend, omdat Europa misschien beter dan de Verenigde Staten de „know how” op dit gebied bezit. Wat de Verenigde Staten betreft, heeft het hoge rendement op binnenlandse aandelen, aldus Minister Humphrey, de kapitaalexport na de oorlog belemmerd. Hoe belangrijk deze factor is, valt moeilijk te zeggen.

Ook van de zijde van de kapitaalvraag van de onderontwikkelde landen heeft een verandering plaatsgevonden. De nationalistische politiek leidt er soms toe, dat een land of in het geheel geen buitenlands kapitaal wenst, (bijv. Argentinië), of bepaalde nationale hulpbronnen alleen door landgenoten wil laten exploiteren. Het betreft vaak industrieën, waarvoor wel buitenlands kapitaal

beschikbaar zou zijn (o.a. in de petroleumindustrie van enkele landen in Latijns-Amerika).

Terwijl deze factor de kapitaalvraag vermindert, kan gewezen worden op een andere factor, welke de kapitaalvraag stimuleert, afgezien van die voortvloeiende uit de economische ontwikkeling. Het is de neiging van de bevolking om Amerikaanse consumptiegewoonten, geleerd door films en voorbeelden van de honderdduizenden Amerikanen, die de wereld bereizen, over te gaan nemen. De spaarneiging wordt zodoende verminderd en de binnenlandse besparingen, ook in landen zonder inflatie, zijn geringer dan zij konden zijn⁴⁾.

Ervaring van de (vroeger) grootste bankier.

De Bretton Woods instellingen, hoewel jong, hebben het voordeel, dat zij kunnen profiteren van de wijze raad van ouderen. Dat is op financieel gebied zeer veel waard. Deze na-oorlogse jaren demonstrenen zo duidelijk de waarheid van het bekende spreekwoord, dat ook landen door schade en schande wijs moeten worden. Verschillende onderontwikkelde landen zitten nog midden in dit proces. Daarom was het voor vele financiële autoriteiten zo leerzaam de goede raad te horen van één vertegenwoordiger van het grootste en oudste financiële centrum uit de achttiende en negentiende en het begin van de twintigste eeuw. In zijn uitstekend voorgedragen rede wees Minister Butler op de voorwaarden welke vervuld moeten worden voor het nastreven van een code van goed financieel gedrag, nl. eerbied voor contracten en afspraken; stabiliteit in de investeringen in een land (d.w.z. geen speculatie om snel geld te verdienen om daarna weer elders hetzelfde te herhalen); herinvestering van winsten zijnde één van de grote bronnen van kapitaalexport; bereidheid van het debiteurland winsten te laten transfereren en zo groot mogelijke vrijheid van repatriëring van kapitaal; ten slotte bereidheid van het crediteurland een liberale invoerpolitiek te volgen.

Conclusies.

De betekenis van de „panel”-discussies over particuliere internationale investeringen lag vooral in de onbevangenheid waarmede dit internationaal zo netelige vraagstuk werd besproken. Hier werd met zakelijke argumenten geredeneerd. De sprekers waren niet met politieke leuzen geladen. Het belang van particulier buitenlands kapitaal werd erkend door de vertegenwoordigers van de onderontwikkelde landen en vooral door Prof. Gudin, zulks in tegenstelling tot verschillende rapporten en discussies in de vergaderingen van de Verenigde Naties, waarin dit onderwerp vaak niet de plaats krijgt die het verdient.

De Internationale Bank heeft door deze discussies mogelijk te maken opnieuw bijgedragen tot een beter begrip van het vraagstuk van particulier buitenlands kapitaal in kringen, waar nationalistische gevoelens vaak de overhand hebben. De Bank zelf heeft tot dusverre op het gebied van de particuliere kapitaalverstrekking direct slechts een uiterst beperkte rol kunnen spelen. Op indirecte wijze heeft zij door het verstrekken van leningen aan banken voor economische ontwikkeling of dergelijke instellingen in verschillende landen, een bijdrage tot oplossing van dit vraagstuk gegeven. Op dit gebied liggen verdere mogelijkheden.

Belangrijker is evenwel de opvoedende taak van de Bank op dit gebied. Zij heeft door het voorbeeld van leningsmethoden en door het contact met haar leden de

³⁾ Om zijn eigen woorden hier te herhalen: „We all have seen the differences between the Mexican Government, for instance, and the oil companies, we have seen the differences between Great Britain and the Iranian Government over the question of oil. None of us have heard of an American battleship going to Mexico or a British fleet going to Iran”.

⁴⁾ Op deze factor is gewezen door R. Nurske in zijn boek: „Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries”.

gelegenheid gezonde beginselen van financiering ingang te doen vinden. De betekenis daarvan zal in de toekomst duidelijker blijken. Terecht prees Minister Butler de Bank voor het uitstekende werk, dat zij verricht.

In de bespreking over het jaarverslag werd echter door afgevaardigden van verschillende landen gepleit voor de oprichting van de International Finance Corporation, welke, nauw met de Internationale Bank verbonden, leningen aan particuliere bedrijven zou kunnen verstrekken zonder staatsgarantie. Op de oprichting van deze

instelling valt echter niet te rekenen, zolang de Verenigde Staten en Engeland hieraan niet willen medewerken.

Het vraagstuk van particuliere kapitaalverstrekking aan het buitenland kan niet alleen worden opgelost met economische middelen. Het heeft na de oorlog een veel sterker psychologisch aspect gekregen, vooral van de zijde van de kapitaalbehoevende landen. Om deze en andere reeds genoemde redenen kan men helaas voor een sterke uitbreiding van de particuliere kapitaalexport in de nabije toekomst geen grote verwachtingen koesteren.

Enige moeilijkheden bij revaluatie van de gulden

In een tijdperk van toenemende macht van enkele in de welvaart delende groepen wordt het tot taak van de Overheid om in eenzelfde stijgende mate de belangen van die categorieën te behartigen; die door hun positie in het economisch leven minder in staat zijn voor hun belangen op te komen. Bij het beoordelen van de politiek der Overheid mag men zich dan ook afvragen of hiermede rekening is gehouden.

De jongste loonsverhoging, die tot doel had de werknemers te doen delen in de gestegen welvaart, doet in dit verband de vraag rijzen, of bij een volgende discussie omtrent loonsverhoging niet als alternatief een revaluatie kan worden gesteld, waarbij dan eveneens de pensioentrekkenden en andere van een vast inkomen levende categorieën zullen profiteren. Het is daarom goed, zoals Dr F. W. C. Blom in zijn beschouwingen doet, de aandacht te vestigen op de zgn. „vergeten groepen”, die in deze tijd te weinig mogelijkheid hebben hun belangen tegenover de andere belangengroeperingen tot gelding te brengen¹⁾. Immers, de stijging van het reële inkomen van de werknemers zal ten dele gepaard gaan met een daling van het reële inkomen der „vergeten groepen” door de optredende prijsstijgingen.

Bij het afwegen evenwel van dit sociale aspect en verdere door Dr Blom aangevoerde voor- en nadelen van een revaluatie tegenover loonpolitiek zijn er bij nadere analyse daarvan onzes inziens ernstige bezwaren aan te voeren tegen revaluatie. Wij willen voorbijgaan aan de nadelige invloed op het handelsverkeer van het schokken van het vertrouwen door toeneming der valutarisico's. Eveneens moge worden voorbijgegaan aan het probleem van de gewenstheid en van het bepalen van het juiste moment van een deflator effect. Wij willen in het onderstaande de aandacht vestigen op de vraag, of 1. revaluatie eenzelfde mate van koopkrachtsverhoging kan geven als loonsverhoging; 2. niet sommige bedrijfstakken onevenredig zwaar worden getroffen; 3. de stijging van de productiviteit van dusdanige aard is, dat met het oog op het betalingsbalansen evenwicht revaluatie gewenst zou zijn.

1. Doorwerking van de prijsverlaging:

Men kan zich afvragen hoe een vergroting van de koopkracht bereikt kan worden door een loonsverhoging en hoe door een revaluatie. Teneinde de gedachte te bepalen bij een vergelijking van loonpolitiek en revaluatie gaan we na het effect van een loonsverhoging van 6 pCt op de koopkracht der werknemers, alsmede het effect op de koopkracht, dat wordt uitgeoefend door een revaluatie van 6 pCt. We nemen daarbij aan: loonquote = $\frac{1}{2}$ nationaal inkomen, importwaarde = $\frac{1}{2}$ nationaal inkomen.

Bij de loonsverhoging, zoals deze nu wordt toegepast, ligt het in de verwachting, dat het prijseffect over een jaar, gezien de ervaring opgedaan bij vorige loonronden, zal leiden tot een verhoging der prijzen met ongeveer 2 pCt, zodat op de korte termijn de werknemers een reële koopkrachtvergroting van 4 pCt te wachten staat.

Bij een revaluatie zal de koopkrachtvergroting, die dan algemeen is, veroorzaakt moeten worden door een prijsdaling. Stellen we, dat de importprijsverlaging van 6 pCt volledig aan de consument zal worden doorberekend, dan zal de koopkrachtsvergroting 3 pCt kunnen bedragen (importwaarde = $\frac{1}{2}$ nationaal inkomen). Deze prijsdaling zal echter pas na ongeveer een half jaar merkbaar kunnen worden: Neemt men aan dat na twee jaar het prijsdalende effect zal zijn doorgewerkt dan zal het nog de vraag zijn of, afgezien van andere inflatoire en deflatoraire effecten, de koopkrachtsvergroting van 3 pCt niet slechts ten dele zal worden bereikt. Immers, het achterwege blijven van het dwingend karakter van de prijsverlaging zal er in vele monopolistische bedrijfstakken toe kunnen leiden, dat de winsten vergroot worden zonder dat de consument hierin door prijsdaling behoeft te delen. In vele gevallen heeft men in de afgelopen periode kunnen constateren, dat de consument niet door middel van prijsdaling in de uitverhoging der productiviteit voortvloeiende, winststijging heeft gedeeld. Bovendien kunnen, door het afwezig zijn van prijsconcurrentie op bepaalde markten en het toenemende verschijnsel van prijsstarheid op oligopolistische markten, de winsten voor andere doeleinden, bijv. voor expansie, worden gebruikt.

Hoewel de werking van een prijsdaling over alle importgoederen bij revaluatie sterker is dan bij gedeeltelijke prijsdalingen van importgoederen bij vaste wisselkoers, kan dit laatste ons toch enige aanwijzing geven om de invloed na te gaan van de prijsdaling der importgoederen over de afgelopen jaren. Wij hebben daartoe achtereenvolgens genomen de prijsindexcijfers van de importgoederen voor de voedselindustrieën, de groothandelsprijsindexcijfers en de kleinhandelsprijsindexcijfers voor de voeding, exclusief aardappelen, groenten en fruit en de zuivelproducten. Wij nemen aan, dat bij deze laatste de invloed van importprijsdalingen achterwege blijft.

	1949	1950	1951	1952	1953	1e helft 1954
Prijsindex van de importgoederen voor de voeding	100	113	124	117	112	106
Prijsindex van de groothandel (voedingsmiddelen)	100	112	122	129	123	118
Kleinhandelsprijsindex van de voeding (exclusief vermelde goederen)	100	109	124	128	127	129

Bron: C.B.S.

Daar het moeilijk is de prijsinflatoire invloed van loonsverhogingen, defensie-uitgaven e.a. hierbij te iso-

¹⁾ Zie: „Loon- of koersaanpassing” door Dr F. W. C. Blom in „E.-S.B.” van 22 September 1954.

leren, kan men zich hieruit geen volledig beeld vormen van de invloed van de importprijsverlaging op de kleinhandelsprijs. Als men echter een vertraging van een jaar aanneemt in de doorwerking van de importprijsverlaging, dan geeft een stijging van 1 pCt van bovengenoemd indexcijfer van de kleinhandelsprijs over de afgelopen twee jaar tegenover een importprijsdaling van 11 pCt van de betreffende grondstoffen wel een duidelijke aanwijzing, dat, rekening gehouden met twee loonronden van 5 pCt e.a. toegenomen lasten, een politiek van prijsverlaging niet direct gevolgd zal worden. Dit zal zeker niet het geval zijn in die sectoren, waar de prijsconcurrentie niet groot is.

In de textielsector, waar de concurrentie wel in sterke mate aanwezig is, valt echter een duidelijke doorwerking waar te nemen. Onderstaande tabel geeft hiervan een indruk.

Textiel	1949	1950	1951	1952	1953	1e helft 1954
Prijsindex van importen ..	100	139	158	114	103	—
Prijsindex groothandel ..	100	136	166	138	134	135
Prijsindex kleinhandel ..	100	113	134	114	112	113

Bron: C.B.S.

Uit deze ervaringen kunnen we dus de conclusie trekken, dat we voor de meeste goederen niet te optimistisch moeten zijn ten aanzien van prijsdaling, zelfs al houdt men rekening met toenemende concurrentie en dalende expansiemogelijkheden in sommige sectoren.

Voorts kan men de vraag stellen, of bij revaluatie de gestegen winsten inderdaad in handen van de Nederlandse importeur komen. Immers, het is mogelijk voor een monopolistische buitenlandse exporteur om zichzelf de winst toe te eigenen door de prijs in eigen valuta te doen stijgen. Zo zal men in vele bedrijven, waar men door fabricage-instelling technisch gebonden is aan bepaalde buitenlandse exporteurs, nadeel ondervinden.

Stelt men zich op het standpunt, dat een revaluatie tot een even sterke koopkrachtsvergroting moet leiden als een loonsverhoging van 6 pCt dan zou men om bovengenoemde redenen tot de conclusie moeten komen, dat een revaluatie belangrijk groter zou moeten zijn dan 6 pCt. De ongelijke aanpassing der bedrijfstakken, waarvan wij ons hieronder een beeld zullen trachten te vormen, zou dan op nog grotere bezwaren stuiten.

2. De ongelijke offers der bedrijfstakken.

De loonsverhoging, die bij het merendeel der bedrijven zal worden toegepast, zal slechts in die bedrijven in de afzetprijzen behoeven door te werken, waar de gestegen productiviteit bij het gemiddelde ten achter is gebleven. Wij nemen hierbij aan, dat de gemiddeld gestegen productiviteit voldoende is om de loonsverhoging uit te betalen. De marginale bedrijven zullen zich dus moeten aanpassen. De moeilijker concurrentiepositie van deze laatste bedrijven zal leiden tot het minder aantrekken van arbeidskrachten. Het resultaat zal echter zijn een gunstiger verdeling der arbeidskrachten over de gehele linie.

Totaal ongelijk verdeeld ligt echter de aanpassing der bedrijven bij een revaluatie. Hier immers komt een herverdeling der productiefactoren tot stand door een veranderde positie tegenover het buitenland. Wij noemden reeds de voor de binnenlandse afzet werkende bedrijven, waar de prijsconcurrentie gering is. Vooral de bedrijven hiervan met een grote grondstoffeninvoer, zullen de voordelen van een revaluatie ondervinden.

De grote aanpassingen moeten plaatsvinden bij de exportindustrieën. Opbrengstverminderingen in binnen-

landse valuta zullen door prijsverhogingen kunnen worden gecompenseerd. Dit zal de concurrentiepositie in sommige gevallen ernstig verzwakken, waardoor sterke aanpassingen nodig zijn. Immers, het extreme geval kan zich voordoen, dat een volledige opbrengstvermindering van 6 pCt plaatsvindt waartegenover geen prijsverlaging der importgrondstoffen staat. Dit geval wordt benaderd bijv. bij de groenten- en fruitexport. Rekening houdende met de gemiddelde loonquote zou het verlies bij loonsverhoging slechts de helft of wel 3 pCt bedragen. De stijgende buitenlandse concurrentie zal de compensatie door prijsverhoging moeilijkheden geven.

Als belangrijke sector mogen we nog eens op de textielindustrie wijzen (15 pCt van de totale Nederlandse exportwaarde). Waar hier de concurrentiepositie op de exportmarkt gevoelig is — vooral voor de kleine landen zoals Prof. Wisselink onlangs aantoonde²⁾ — en bovendien de afzet op de binnenlandse markt nog moeilijker wordt door goedkopere importen van concurrenten, zal van deze sector een tweemaal zo grote aanpassing worden gevraagd als bij een loonsverhoging het geval zou zijn. De opbrengsten der exporten in binnenlandse valuta nemen af met ongeveer 6 pCt, terwijl de binnenlandse opbrengst ten gevolge van de buitenlandse concurrentie eveneens een daling te zien zal geven. Ter illustratie diene de ervaring, bij de devaluatie van 1949 opgedaan, toen bleek, dat de waardevermindering van de textielexport ongeveer 40 pCt bedroeg, tegenover een stijging van de gemiddelde export met 26 pCt.

Deze voorbeelden mogen voldoende zijn om te illustreren, dat aanpassing der bedrijven bij revaluatie zich in verdubbelde mate op de exportindustrieën zal concentreren in tegenstelling tot een aanpassing over de gehele linie, zoals bij een loonsverhoging plaatsvindt.

3. Productiviteitsstijging en extern evenwicht.

Wat het betalingsevenwicht betreft nog het volgende. Veelal ontmoet men de mening, dat een uiteenlopen van de productiviteit t.o.v. andere landen door een valuta-aanpassing weer moet leiden tot betalingsbalansevenwicht. Nederland heeft in de afgelopen jaren zulk een sterkere stijging van de productiviteit t.o.v. de andere landen doorgemaakt, dat men meent op deze gronden tot herziening van de wisselkoers te moeten overgaan.

De vraag zou allereerst hierbij kunnen worden gesteld, of deze stijging in Nederland niet vooruitgelopen is bij die van andere landen door de snelle wederopbouw, waarbij nieuwe machines in gebruik konden worden genomen. Aldus zouden andere landen deze productiviteitsstijging later kunnen ondergaan. Anderzijds rijst de vraag, of de landen, waar de productiviteit ten achter is gebleven en die niet meer in staat zijn de achterstand in te halen, tot een devaluatie zullen overgaan.

Duidelijker tendenties in de richting van de ontwikkeling van deze productiviteiten zullen zich pas op langere termijn kunnen manifesteren. Deze en andere onzekerheden t.a.v. het externe evenwicht doen voor een land als Nederland de vraag opkomen, of een afwachtende houding voorlopig nog niet geboden blijft.

* *

Keren we ten slotte terug tot het sociale probleem der „vergeten groepen” dan doen bovengenoemde moeilijkheden bij de uitvoering van een revaluatie de noodzaak ontstaan naar andere wegen te zoeken voor de oplossing van dit vraagstuk.

Rotterdam.

C. H. BUITENHUIS.
M. VAN DER VELDEN.

²⁾ Zie: „Het tempo der Westeuropese liberalisatie” door Prof. Dr J. Wisselink in „E.-S.B.” van 21 April 1954.

Economische kroniek van Indonesië

(3e kwartaal 1954)

Retrospectieve beschouwingen.

Ook al zag Mr Sutikno Slamet, nu thesaurier-generaal van Indonesië en binnenkort directeur van het Monetary Fund, geen voldoende gronden om „de financiële positie van Indonesië slecht te noemen”, toch zal met de meest welwillende beoordeling de situatie niet anders dan zorgwekkend kunnen worden genoemd.

Het heeft het afgelopen kwartaal niet ontbroken aan beschouwingen daarover: 1. de Bank Indonesia bracht haar jaarverslag uit met een uitvoerige beschouwing over de economische ontwikkeling van het land vanaf 1 Januari 1953 tot 1 April 1954; 2. bijna gelijktijdig verscheen haar Bulletin nr 3, waarin zij rapporteerde over de ontwikkeling in het 1e semester 1954; 3. ook het Nationaal Planbureau had — even-eerder — een publicatie over de economische ontwikkeling in 1953 het licht doen zien¹⁾; 4. begin September diende de Minister van Financiën de begroting 1954 en zijn „Financiële Nota” bij het Parlement in.

Elk dezer geschriften bevat een schat aan gegevens en vaak belangwekkend commentaar. Begrijpelijk is het, dat zij, de ontwikkeling op zo nauw verwante gebieden gedurende zo zeer elkaar overlappende perioden tot onderwerp hebbende, vaak de zelfde verschijnselen beschrijven en commentariëren. Toch zijn de verschillen nog voldoende groot om voor hem, die zich zo goed mogelijk over de economische situatie in Indonesië wil oriënteren, het doornemen van elk der vier werkstukken de moeite waard te maken.

Wat de vermelde feiten betreft zijn ze enigermate elkaars complement. Maar om te weten óf en in hoeverre zulks het geval is, ontkomt men er niet aan ook van de doublures te moeten kennisnemen. Wie niet vluchtig heenloopt over hetgeen hem als dubblure voorkomt, komt dan tot de ontdekking dat verschillende malen waarin hij dezelfde cijfers zou verwachten, geen overeenstemming bestaat. En niet altijd leidt nader onderzoek tot inzicht in de oorzaken daarvan. Ook de verklaringen van de samenhangen tussen de verschijnselen, de oorzaken van bewegingen er in en (soms) de aanbevolen middelen om de huidige moeilijkheden te boven te komen, vertonen verschillen.

Het kan nuttig zijn, dat verschillen van inzicht tot uiting komen. Maar zij komen pas goed tot hun recht, als de aandacht er op gevestigd wordt en een poging tot verklaring er van gedaan wordt. In het kader van deze kroniek is het niet mogelijk daarop in te gaan. Bovendien zou Uw kroniekschrijver niet steeds over de nodige bekendheid met de feiten beschikken. De rapporten en verslagen zelf geven er geen toereikende opheldering over. Enige verwarring bij de lezer is daardoor niet steeds te voorkomen. Gelijktijdige verschijning van het rapport van het Nationaal Planbureau, van het jaarverslag en

het Bulletin van de Bank Indonesia en de Financiële Nota gaf een „overdosering aan economisch nieuws”, die de publieke belangstelling welke zij waard zijn heeft gedrukt, terwijl de samenwerking bij de voorbereiding blijkbaar niet zó ver is gegaan, dat een bevredigend op elkaar aansluiten kon worden verkregen. „At this stage... it may be useful to stress the fact that nothing but perfect co-ordination of activities and ready co-operation, both within the Monetary Board and between the Government and the Monetary Board, will be capable of producing successful results...” is een wat uit zijn verband gelichte zinsnede uit het voorwoord van het jaarverslag der Bank Indonesia, die als citaat hier niet geheel misplaatst schijnt.

Het is overigens niet de enige plaats waar de Gouverneur van de Bank Indonesia de noodzaak van coördinatie beklemtoont. In hoofdstuk IV, blz. 53, bijv. zegt hij: „One factor which is going to hamper to a serious degree the execution of any pruning policy in 1954 is that as late as June 1954, when this report went to press, the 1954 budget was not yet presented to Parliament. Therefore, it was impossible to put forward in time any co-ordinated plan for effectively meeting the precarious situation. This state of affairs is all the more to be regretted, because it signifies a step backward in relation to the previous year. In this connection, too, is it extremely doubtful whether the reduction of the deficit — as visualised by the Minister of Finance — on the 1954 budget to an amount of Rp 1,200 million... will ever materialise”.

Bedreigde plannen.

Twee maanden later werd de begroting ingediend. Het deficit was Rp 2.600 mln, met dien verstande dat volgens de Minister er rekening mede gehouden moest worden, dat suppletoire begrotingen noodzakelijk zouden blijken, die tot een bedrag van Rp 400 mln ongedekt zouden blijven.

Gegeven de stand van zaken bij de ingang van het laatste kwartaal van 1954 lijkt het slechts met behulp van nu nog niet bekende middelen mogelijk het begrotingsstekort tot Rp 3 mrd te beperken. De post „Voorschotten aan de Regering” in de weekstaten van de Bank Indonesia is sedert het begin van het begrotingsjaar opgelopen met Rp 2.741 mln (van Rp 1.434 tot Rp 4.175 mln per 29 September). Als men daarnaast kent de toename in het uitstaande bedrag aan schatkistpapier, munten en muntbiljetten (de limiet werd 29 Mei met Rp 200 mln verhoogd) en de verandering in de andere schulden — vooral vooruitbetalingen door importeurs²⁾ — dan is een vrij aardige benadering te geven van het momentele begrotingstekort op kasbasis. Deze gegevens zijn Uw kroniekschrijver niet bekend. Het zou hem meevallen indien het totaal bedrag dezer „onzichtbare toename in de voorschotten” minder bedroeg dan Rp 300 mln.

Onder hetzelfde voorbehoud van verrassingen in het laatste kwartaal lijkt ook de in de Nota verwachte ontwikkeling in de geldcirculatie — van Rp 7.642 mln

¹⁾ Een Engelse vertaling er van verscheen onder de titel „Indonesia's economic developments 1953” in het Juli-nummer van „Ekonomi dan Keuangan”. Dit maandblad, dat in het Nederlands „Economie en Financiën” en in het Engels „Economics and Finance of Indonesia” heet, is een verbrede voortzetting van het tot ult. 1952 verschenen „Maandblad voor Financiën”. In de 2 jaar, die het blad onder de nieuwe naam werkt, heeft het zich ontwikkeld tot een der meest lezenswaardige, economische tijdschriften van Azië. De voor Nederlandse lezers interessante artikelen zijn steeds in het Nederlands of het Engels te lezen. Dank zij een subsidie van het Ministerie van Financiën bedraagt de abonnementsprijs Rp. 60 (f 20) voor buitenlandse abonneés, die door storting van dit bedrag bij de Indonesische Ambassade zich van een abonnement kunnen verzekeren. Elk nummer bevat gemiddeld ca 65 blz. tekst.

²⁾ Dezer dagen is de door importeurs verschuldigde vooruitbetaling op aan te kopen deviezen verhoogd van resp. 50 en 75 tot 75 en 100 pCt. Met deze maatregel zal het inflatoire effect van het teruglopen van de import in dit kwartaal ruimschoots zijn gecompenseerd.

per ultimo 1953 tot Rp 8.250 mln per ultimo 1954 — aan de optimistische kant³⁾. Volgens Bulletin nr. 3 van de Bank Indonesia bedroeg de omvang van de geldcirculatie per ultimo Juni reeds Rp 8.692 mln. Sindsdien is, voor zover zulks uit de weekstaten van de Bank Indonesia blijkt, de circulatie nog met Rp 1.058 mln toegenomen.

Weekstaat	Bankbiljetten	Rek. crt saldi van anderen	Totaal
29 September	Rp 6.321 mln	Rp 2.207 mln	Rp 8.528 mln
30 Juni	„ 5.938 „	„ 1.532 „	„ 7.470 „
Toename	Rp 383 mln	Rp 675 mln	Rp 1.058 mln

Gegevens over de mutaties in de geldhoeveelheid bij de overige banken zijn over dit kwartaal nog niet gepubliceerd. Ook is het tot nu toe nog niet gekomen tot de toegezegde maandelijkse publicatie van het bedrag aan uitgegeven muntbiljetten.

Opvallend is voorts, dat in deze Nota het in de Nota 1953 geplande bedrag aan intering op de deviezenreserves van Rp 600 mln is aangehouden. De Bank Indonesia becijfert in haar Bulletin voor het 1e semester 1954 reeds een betalingsbalanstekort van Rp 1.334 mln, dat slechts voor Rp 114 mln uit leningen en giften kon worden gedekt en voor Rp 1.220 mln ten laste van de deviezenreserves kwam. Reserves, die volgens de Nota in de loop van 1953 reeds geslonken waren van Rp 3.617 mln tot Rp 2.231 mln. Per 1 Juli jl. bleef er dus nog slechts ca Rp 1 mrd over. Sindsdien is er, voor zover zulks uit de weekstaten van de Bank Indonesia blijkt, een verbetering opgetreden ten bedrage van Rp 311 mln per 29 September. Indien het zou gelukken in het laatste kwartaal van 1954 een zelfde verbetering als in dit kwartaal te bereiken, dan was daarmee de begrote intering van Rp 600 mln niet overschreden. Een dergelijk resultaat is echter nauwelijks denkbaar.

Contante deviezenpositie verbeterd: weerstanden gegroeid.

Ter beantwoording van de vraag, of in het laatste kwartaal een ongeveer gelijke verbetering als in het vorige kwartaal te verwachten is, is het nuttig na te gaan hoe de verbetering van Rp 311 mln in dit kwartaal is ontstaan.

Een bedrag van Rp 100 mln laat zich verklaren uit hetgeen de EXIM-bank (in Amerikaanse dollars) betaalde tot dekking van uitgaven voor importen t.b.v. inmiddels door het Parlement goedgekeurde „EXIM-bank projecten”. Verder is te denken aan stijging van de exportopbrengsten, verminderde afgifte van deviezen voor de import en „overige oorzaken”. Voor de schatting van de grootte dezer factoren staat slechts een enkel (voorlopig) cijfer (over Juli) ter beschikking. Het zou verheugend zijn, indien de stijging in de exportopbrengsten, de voornaamste dezer oorzaken was.

Het op dit ogenblik beschikbare statistische materiaal zou een aanwijzing in die richting geven. Vooral als men op de twee laatst bekende maandcijfers zou letten. De totale waarde van de export in Juni (excl. aardolie) was Rp 489 mln; in Juli Rp 730 mln. De waarde van de import (excl. aardolie en -producten) Rp 637 mln, resp. Rp 603 mln.

³⁾ De verwachte groei in de geldcirculatie is niet direct uit het verschil tussen deze beide bedragen af te lezen, omdat sedert Januari de Rupiah-saldi van niet-ingezetenen — de zgn. Rurni-saldi, toen in totaal Rp 155 mln — niet meer onder de circulerende geldhoeveelheid worden meegerekend. Van de in het voorjaar voor houders van Rurni-M saldi geopende mogelijkheid tot inschrijving op de le tranche van Rp 50 mln van een 3 pCt obligatielening der Bank Industri Negara (met transferabele rente en aflossing) is volledig gebruik gemaakt. Voor het einde van dit jaar zou de mogelijkheid tot inschrijving op de 2e tranche van Rp 50 mln worden opengesteld (zie „Economische kroniek van Indonesië, 1e kwartaal 1954” in „E.-S.B.” van 28 April 1954, blz. 340).

Deze cijfers geven echter een scheef beeld; het exportcijfer voor Juni ligt uitzonderlijk laag en voor Juli uitzonderlijk hoog⁴⁾. Dit blijkt als we een wat ruimer tijdvak overzien.

Periode	Export in mln Rp		Import in mln Rp.	
	1954	1953	1954	1953
Januari	471		640	
Februari	503		575	
Maart	561		698	
Totaal 1e kwartaal ..	1.535	1.698	1.913	1.747
Maandgemiddelde	507	566	638	582
April	553		614	
Mei	569		635	
Juni	489		637	
Totaal 2e kwartaal ..	1.611	1.636	1.787	2.065
Maandgemiddelde	537	545	596	685
Juli	730		603	
restant 3e kwartaal ..	p.m.		p.m.	
Totaal 3e kwartaal	p.m.	1.864	p.m.	2.268
Totaal 4e kwartaal	p.m.	1.811	p.m.	1.910

Voor zover Uw kroniekschrijver een indruk heeft kunnen krijgen, meent hij dat Augustus en September weer een belangrijke terugval in de waarde van de exportopbrengsten te zien hebben gegeven. Het zou hem meevallen als het 3e kwartaal per saldo een stijging van Rp 100 mln t.o.v. het 2e kwartaal zou opleveren. Het saldo van de dienstenbalans op min. Rp -250 stellend⁵⁾ leidt dan tot het vermoeden, dat in dit kwartaal ca Rp 350 mln minder voor de import is afgegeven dan in het vorige.

Het zou betekenen, dat afremmen van de import de voornaamste oorzaak van de verbetering in de deviezenpositie is geweest. Het oplopen van de prijzen der zgn. „inducement”-bewijzen⁶⁾ geeft steun aan dit vermoeden. In het eerste semester liep de prijs slechts langzaam op; daarna snel, ondanks toenemende productie van bevolkingsrubber e.d., tot Rp 2,05 eind Juli, om na een val tot Rp 1,65 met kleine schommelingen op te klimmen tot Rp 2,10 in de eerste week van October.

Prijzen in Rp cts per „inducement-rupiah”

4 Januari	95	28 Juli	205
22 Juni	110	10 Augustus	165
2 Juli	150	7 October	210
19 Juli	170		

Duidelijker nog spreken de berichten uit de industrie. Vele bedrijven draaien op halve kracht. Een aantal heeft aangekondigd binnenkort te sluiten wegens grondstoffen-

⁴⁾ De fluctuaties in de export van rubber zijn hiervan de voornaamste oorzaak. Alleen voor dit product lag Juli al ruim Rp 120 mln hoger dan Juni. Er zijn blijkbaar wat voorraden gespuid, waartoe de aanwezigheid van de „Polaszki”, een Pools schip van ruim 6.000 ton dat zich vol kocht met rubber „on buyers order”, wel zal hebben bijgedragen. Ook op langere termijn bezien biedt de statistiek van rubberproductie en -export enkele merkwaardigheden. Opvallend is bijv., dat de productie van ondernemingsrubber daalde, terwijl de export van bevolkingsrubber (hiervoor geen productiestatistiek) steeg.

maandgemiddelde in:	productie ondernemingsrubber	export bevolkingsrubber
1e semester 1953	25.500 ton	29.500 ton
2e semester 1953	25.300 „	36.000 „
1e kwartaal 1954	24.000 „	35.500 „
April t/m Juli	22.800 „	39.700 „

Ook is merkwaardig, dat in de maanden November t/m Juni — volgens de cijfers van het Centraal Kantoor voor de Statistiek — gemiddeld 2.000 ton per maand minder aan ondernemingsrubber werd geëxporteerd dan geproduceerd.

Mogelijke verklaringen:

1. bevolkingsrubber reageert sneller op een verbetering in de binnenlandse prijzen dan ondernemingsrubber;
2. de binnenlandse prijs voor bevolkingsrubber is sterk opgelopen onder invloed van „inducement”-premies en de afgifte van „istiméwa-licenties” (zie „E.-S.B.” van 21 Juli 1954, blz. 580);
3. wellicht heeft het feit, dat alleen voor bevolkingsrubber „istiméwa-licenties” worden afgegeven, er toe bijgedragen, dat een deel van de ondernemingsrubber „bevolkingsrubber” werd; al dan niet met medewerking van de onderneming, hetzij reeds bij de productie dan wel daarna (op de grote plantage van Good Year alleen zou 10 ton per dag aan latex verdwijnen);
4. toenemende voorraden bij exporteurs.

⁵⁾ Volgens het Bulletin van de Bank Indonesia-nr 3, blz. 9: saldo diensten 1e kwartaal 561 mln, 2e kwartaal 348 mln.

⁶⁾ Zie „Economische kroniek van Indonesië (4e kwartaal 1953)” in „E.-S.B.” van 23 December 1953.

gebrek. Sommige zijn er reeds toe overgegaan; een enkele voor goed. In enige gevallen hebben verenigingen van arbeiders uit de betrokken bedrijven de Regering verzocht door afgifte van vergunningen t.b.v. de import van grondstoffen sluiting te voorkomen. En voor zover er nog deviezen ter voorziening van de industrie in dit kwartaal werden afgegeven, maakte het systeem van „wekelijks vele kleine porties” de voorziening duur en onregelmatig. Productieprogramma's voor perioden langer dan de aanwezige voorraden mogelijk maakten, waren niet op te stellen.

Het komende kwartaal.

Misschien valt de grootte van de exportopbrengst in het 4e kwartaal van 1954 boven verwachting goed uit. Bij de voornaamste exportproducten van Indonesië — rubber, tin, copra — zijn verrassingen in de prijsbeweging op de wereldmarkt geen zeldzaamheid. En er is kans van 50 pCt op voor Indonesië aangename verrassingen.

In het kapitaalverkeer met het buitenland zijn geen meevallers te verwachten, die dit kwartaal nog een merkbare invloed op de deviezenpositie zouden kunnen hebben. Wel is belangrijk, dat Nederland voor een bedrag van f 20 mln de rechten tot terugvordering heeft overgenomen, welke de Indonesische Regering had t.o.v. Nederlanders, die in de eerste na-oorlogse jaren van de toenmalige Regering hier te lande als oorlogsslachtoffer uitkeringen hadden ontvangen, waarop zij geen recht hadden dan wel tot terugbetaling verplicht waren. Dit bedrag dekt ongeveer de verplichtingen welke Indonesië dit kwartaal zou moeten voldoen wegens vooroorlogse leningen van Nederland (3 pCt obligatie lening 1937).

In het dienstenverkeer is een gunstiger uitkomst dan voor het 3e kwartaal werd aangenomen, onaannemelijk.

Indien men, ondanks de groeiende spanningen als gevolg van de schaarse import, toch nog met een verbetering van de deviezenpositie in het 4e kwartaal wil rekening houden, zal deze verbetering vermoedelijk niet groter zijn dan het bedrag dat nodig is om de dekking van het groeiende geldvolume juist boven 20 pCt te houden. Het lijkt niet waarschijnlijk, dat daarmee Rp 300 mln zal zijn gemoeid. Een geringere verbetering betekent, dat de intering van de deviezenreserves in 1954 meer zal bedragen dan het door de Minister van Financiën genoemde bedrag van Rp 600 mln.

Maar mocht het zo gaan, dat door een stijging in de opbrengst van de export de invoer in dit kwartaal verruimd wordt, dan zal men het de Minister gaarne vergeven, als hij met zijn begroting van de intering wat te optimistisch is geweest.

Begrijpelijk is het, dat op het ogenblik nog vooral de niet-regeringsgezinde pers hier te lande van scepcis t.a.v. de in de Financiële Nota voor 1954 uitgesproken verwachtingen blijf gaf. Het is inderdaad niet eenvoudig zich in te denken hoe — gegeven de, op het moment van indiening der Nota bestaande, verhoudingen tussen omvang der geldcirculatie, voorschotten aan de Regering en monetaire reserves — de in de Nota genoemde begrotingen gezamenlijk gerealiseerd zouden kunnen worden.

Experimenten en reacties.

Aan experimenten op economisch gebied heeft het hier sinds 1945 niet ontbroken. Het waren geen „labora-

torium-omstandigheden” waaronder ze werden verricht. Hoewel dit dwingt tot voorzichtigheid bij het beoordelen van de bruikbaarheid der beproefde methoden, zijn er toch wel goede redenen voor twijfel aan de doelmatigheid der „istiméwa-licenties” van het soort dat thans op het gebied van de import en export sedert medio vorig jaar in gebruik is geraakt en van de „paralleltransacties” waarover Uw kroniekschrijver eerst dit kwartaal vernam⁷⁾.

Ernstiger is het, dat een groep parlementsleden niet alleen twijfelt aan de doelmatigheid van deze figuren, maar ook aan de toelaatbaarheid der bij de uitvoering gevolgde methoden. Zo juist hebben 11 parlementsleden bij het Parlement een voorstel ingediend, „waarin wordt aangedrongen om een enquête in te stellen naar het beleid van het Ministerie van Economische Zaken t.a.v. de handel in het algemeen en met betrekking tot het systeem, de regeling en de tenuitvoerlegging van de verstrekking van ex- en importlicenties vanaf 1 Januari 1950 tot heden, in het bijzonder⁸⁾).

De ondertekenaars stellen in de toelichting op het voorstel o.a., dat het centraal kantoor voor exportaanleggenheden stappen heeft gedaan, „die hoewel goed bedoeld zijn, bij de tenuitvoerlegging de weg hebben gebaad voor handelingen die de Staat benadelen en onrechtvaardige behandelingen te voorschijn roepen”. Verder geven zij enige criteria aan, waaraan naar hun mening de importregelingen moeten voldoen, en laten daarop volgen: „Wat wij thans in de importsector zien is zeer verontrustend. Het is moeilijk een vast omljnd systeem te zien en... de procedure van licentieverstrekking te volgen. Wij vernemen, dat op dit gebied zeer in het oog lopende corruptie plaatsvindt. . . . De slachtoffers van deze practijken zijn: a) het volk als consument en b) de bonafide importeurs. Het verdere gevolg hiervan is, dat de door bovengenoemde practijken veroorzaakte prijsstijgingen in het binnenland, de export hoe langer hoe meer in een hoek drijven, waardoor de deviezenpositie verslechtert. . . .”⁹⁾ Een onderzoek is thans gaande naar de mate waarin een territoriaal legercommandant verweten kan worden te hebben medegewerkt aan het mogelijk maken van de uitvoer van copra zonder dat daarvoor de normaal vereiste vergunningen waren afgegeven.

Het is niet aangenaam voor een land, dat dergelijke onderzoeken worden verzocht of gaande zijn. Wel is verheugend, dat de mensen van goede wil niet apathisch zijn geworden; dat juist dit kwartaal op verschillend gebied en in verschillende vorm uitingen zijn te constateren van een voortduren van de strijd tegen al datgene wat de welvaart van het land — in de ruimste zin van het woord — zou kunnen bedreigen.

Djakarta.

Prof. Dr A. KRAAL.

⁷⁾ In tegenstelling tot de „istiméwa-licentie” ligt de „trekprijs” van de exporteur niet beneden maar boven wereldmarktprijsniveau. De totale deviezenwaarde volgens het contract, geeft het bedrag aan waarvoor de exporteur als importeur van goederen uit het land van de tegenpartij mag optreden. Verrekening van het verschil tussen het totaal bedrag van de export en de import is via een clearingrekening mogelijk. Deze „paralleltransacties” vinden vooral toepassing bij de handel met landen achter het ijzeren gordijn, waarvan een aantal juist dit kwartaal tot een handels- en betalingsovereenkomst met Indonesië kwam. De „paralleltransacties” betreffen alleen de goederensoorten, welke in de handelsovereenkomst zijn genoemd. Ook met Frankrijk zal op deze basis worden gehandeld.

⁸⁾ De Nieuwsgier van 6 October 1954.

⁹⁾ „De Regering is op het ogenblik bezig met de reorganisatie van het centraal kantoor voor de import. . . . Een werkkommissie voor import- en exportaanleggenheden wordt opgericht”. De Nieuwsgier van 8 October 1954.

LONDON LETTER

It would not be right to say that economists here are still discussing in urgent tones the three problems of the possible conversion of War Loan, the state of coal stocks and convertibility. Events over the past few weeks have pushed the time-table for convertibility well back. When I wrote at the beginning of August that convertibility seemed to be off the menu until some solution to Socialist antipathy could be found, there were many who would have disagreed. The ending of the Washington meetings, the need for Australia to tighten up import control, the Canadian demand for tariffs against the British wool manufacturer, the opposition of the French Finance Minister at Washington and the really naughty words uttered by some leading Socialists, all these have combined to put convertibility into the distant future. Possibly the future is so distant that it will not be attempted now before the general election. The Tories might well feel that the division in the Labour Party with Aneurin Bevan opposing „the dessicated calculating machines”, as he described the leaders of his party, gives them a good chance at the next election and a fair, long trial of convertibility instead of a short risky experiment. It's not all Socialist opposition, however, some businessmen, presumably Tories, have been asking why should we undertake this hardship. Such an attitude tends to throw public opinion in general into confusion and this is an undesirable state before taking so grave a step. If convertibility were to impose painful adjustments on the British people, they ought to be fairly united; it goes back to the old story of the shooting war. Once that was inevitable the people were united, but until that time came, the men of Munich could have their head.

Although the early mornings and late nights have a real nip in the air and sometimes even a frost, discussions on coal have fallen out of the public eye. This is partly because the earlier attention was the consequence of releasing the news that more coal was to be imported. At the moment coal stocks are growing — it would be a poor outlook if they were not — but they are accumulating less rapidly than a year ago and they are not so high. The miners have produced more coal as the result of bigger efforts by a smaller labour force and of the absence of a Coronation holiday, but consumption has nullified these factors. A year ago small paraffin heaters were plentiful but now one national daily reports heavy buying against a possible coal shortage later, and I must admit that I have not seen one in the shops for months. But I still stick to the opinion that a coal famine will be avoided unless the winter has as much cold as the summer had rain.

The more one looks into the conversion of War Loan the less likely appears such a move in the comparatively near future. The authorities are bound to redeem two major stocks next year, amounting to £ 1,260 millions, and there is another £ 1,230 millions which can be redeemed next year if the authorities so decide. In these circumstances the arbitrary redemption of War Loan seems to have fewer adherents, and the price continues to be well below par.

The question which is steadily taking the public ear is that of industrial investment. It is no new subject for as far back as last April the Chancellor was concerned enough to attempt to stimulate industrial investment by bringing in his proposals for special allowances. The recently published Blue Book on National Income

shows why the Chancellor and others were perturbed. The total expenditure on equipment and building by the manufacturing industry — this excludes the fuel industries, transport and distribution — in 1951 was £ 510 millions, £ 537 millions in 1952 and £ 550 millions in 1953. The simple increase is anything but impressive and when it is related to the total expenditure by all sectors of the economy on equipment and building it is positively unhealthy, for the manufacturers accounted for 28.1 per cent of the total expenditure in 1951 and 24.0 per cent in 1953. And if the item of manufacturers' expenditure is purged of the amounts included on account of Government-financed expenditure, of oil refining and of iron and steel, the residue is even more alarming. In 1951 manufacturers' expenditure less the three items mentioned above amounted to £ 390 millions (21.5 per cent of the total) and in 1953 to £ 399 millions or, 17.4 per cent of the total. No wonder that responsible commentators here are appealing for more industrial investment.

Total expenditure (£ millions)	1951	1952	1953
	1,812	2,021	2,294
Per cent			
„Social” investment	28.4	32.0	34.8
Basic industries a)	19.0	18.4	17.9
Transport and communications	13.1	11.5	12.6
Distribution	8.3	7.9	7.4
Manufacturing	28.1	26.6	24.0
Building and contracting	1.8	2.1	1.8
Remainder	1.3	1.5	1.5
Total	100.0	100.0	100.0

a) Mainly coal, electricity, gas and agriculture.

The next question which arises after studying the figures quoted above is that if the manufacturers have been taking a smaller share of the bigger cake, who has been enjoying a good tuck-in? And the answer quite clearly is what has been called social investment. Since this is the only category which has been gaining a larger slice of the bigger cake, it is imperative to look at the item a little more closely. By far the biggest constituent is housing: it accounted for £ 372 millions out of a total of £ 515 millions in 1951 and £ 631 millions out of a total of £ 799 millions in 1953. The rest are miscellaneous public services such as fire services, police, sewerage, local government, some health services, child care and, the second most important item, education.

Quite simply, the Blue Book reveals that housing took £ 631 millions in 1953 against the manufacturers' total of £ 550 millions, or £ 399 millions if the three items mentioned earlier are excluded. The Blue Book has its critics — the chief being that the statistical error is too large for the figures to be reliable. The compilers while conceding in principle that calculations are not of the same order as that reached in a commercial counting house, claim that the size of magnitude is right and that the trends are also correct. Well, unless the critics are justified in their wilder assertions, it is clear that housing is taking, according to a strictly economic viewpoint, too much of the national resources and manpower. Yet this is apparently what the nation wants.

The Blue Book says that private savings amounted to £ 870 millions in 1953 against £ 706 millions in 1952. How those monies were collected is not revealed in the Blue Book, and hence this source gives us no help to see what forms of saving were attractive enough to raise the extra £ 164 millions. So we have to leave the Blue Book and ferret around. Now, I do not claim that it is possible for a private individual to collect all the data. In fact, I consider that the odds are against such a

happening, but I do submit some interesting tit-bits. The life insurance offices collected an extra £ 22.6 millions in premiums in 1953, apart from any group insurance for pensions. Well, that is one form of savings.

Then there are the „small” official savings — deposits in the Post Office Savings Bank, Trustee Savings Bank, National Savings Certificates and that sort of thing. At the end of 1952 the balance outstanding was £ 6,011 millions. By the end of 1953, this had dropped to £ 5,967 millions, or a net dis-saving of £ 44 millions, or more than double the extra amount spent in premiums with the life offices. We turn then to the building societies — they borrow money from one set of people and lend to the other to help them purchase a house. According to estimates made, the amount deposited with these societies rose by £ 168 millions. So that is where the small fellow is putting his savings: into societies intended to help purchase houses, new or old. Now I don't pretend that the analysis is complete for the simple reason that I have accounted for increases totalling £ 190 millions, and a decrease of £ 44 millions, leaving £ 16 millions yet to be accounted for in order to reach the Blue Book's net figure of £ 164 millions. But I'll wager quite a sum that the extra £ 16 millions of savings was not raised by the schemes to try and interest the small man in industrial stocks and shares. Houses before factories is apparently the modern version of an old-time cry.

Do you still wonder why convertibility belongs to far away places with strange sounding names?

London, 8th October, 1954.

HENRY HAKE.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Enkele opmerkingen over de gepubliceerde jaarcijfers der grote algemene banken in Nederland

Enkele balanscijfers.

In de positie, die de algemene banken in het economisch leven innemen, zijn zoals bekend, in ons land de laatste decennia enkele belangrijke veranderingen opgetreden. De balanscijfers van drie der grootste algemene banken in Nederland¹⁾ stellen ons enigermate in staat, deze veranderingen te volgen en een indruk te krijgen van de situatie zoals deze thans is. In tabel 1 volgen enkele cijfers betreffende de voornaamste balansposten dezer banken in 1938 en enige na-oorlogse jaren.

Uit deze cijfers valt af te leiden, dat het bedrag der credieten, verleend aan „Debiteuren”, in 1938 nog 42 pCt van de post „Crediteuren” uitmaakte. Dit percentage daalde tot 14 in 1946 en steeg daarna weer tot 32 in 1953. Volgens De Roos²⁾ is reeds in de eerste wereldoorlog een daling van dit percentage ingezet. Deze tendentie, welke o.a. is toe te schrijven aan de toenemende betekenis van het girale geldverkeer en de afnemende behoefte van het bedrijfsleven aan bankcrediet, zette zich nadien voort en werd gedurende de tweede wereldoorlog als gevolg van de bijzondere omstandigheden belangrijk versterkt. De absolute en relatieve stijging van het debiteurenbedrag na 1946 kan als een correctie op de tijdens de laatste oorlog te ver doorgezette daling er van worden gezien³⁾.

¹⁾ De Nederlandsche Handel-Maatschappij wordt hier buiten beschouwing gelaten, omdat van haar Nederlandse bedrijf geen afzonderlijke jaarcijfers worden gepubliceerd.

²⁾ F. de Roos: „De algemene banken in Nederland”, 1951, blz. 75.

³⁾ De Roos, t.a.p. blz. 76.

TABEL 1.

Enkele balansposten

ultimo	1938	1946	1950	1953
<i>Schatkistpapier:</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	37,5	792,0	621,2	580,5
Rotterdamsche Bank	87,8	769,4	688,8	716,1
Twentsche Bank	36,2	591,3	470,0	385,2
	161,5	2.152,7	1.780,0	1.681,8
<i>Debiteuren:</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	129,5	157,7	315,2	454,7
Rotterdamsche Bank	68,5	105,7	182,7	217,1
Twentsche Bank	66,7	80,7	167,8	221,6
	264,7	344,1	665,7	893,4
<i>Voorschotten aan gemeenten e.d. (ander overheidspapier):</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	20,3	5,6	23,9	58,6
Rotterdamsche Bank	5,4	12,3	21,6	64,6
Twentsche Bank	13,6	0,6	21,1	69,6
	39,3	18,5	66,6	192,8
<i>Eigen middelen (kapitaal plus open reserve):</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	160,0	144,5	107,0	116,5
Rotterdamsche Bank	62,0	62,0	67,5	75,0
Twentsche Bank	50,0	51,2	60,5	68,0
	272,0	257,7	235,0	259,5
<i>Crediteuren:</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	272,1	943,0	916,5	1.151,6
Rotterdamsche Bank	219,6	878,8	779,7	957,5
Twentsche Bank	139,2	608,6	542,4	651,1
	630,9	2.430,4	2.238,6	2.760,2
<i>Deposito's op termijn:</i>				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank	11,4	38,9	89,9	151,1
Rotterdamsche Bank	8,6	29,8	95,6	158,9
Twentsche Bank	24,8	48,8	105,5	186,4
	44,8	117,5	291,0	496,4

Deze bewegingen doen zich bij de drie grote banken op ongeveer dezelfde wijze voor. Bij geen der banken werd in 1953 de vooroorlogse verhouding reeds weer bereikt. De Amsterdamsche Bank - Incasso-Bank is daar nog het dichtst bijgekomen⁴⁾. Opvallend is, dat het percentage, dat de „Debiteuren” uitmaken van de „Crediteuren”, bij de Rotterdamsche Bank doorgaans belangrijk lager is dan bij de andere twee grote banken.

Tevens kan uit tabel 1 worden opgemaakt, dat de verhouding tussen de grootte van de post „Debiteuren” en de omvang van het eigen kapitaal — in de zin van aandelenkapitaal plus open reserve — zich sinds 1938 belangrijk heeft gewijzigd. Deze verhouding is van betekenis, omdat uiteindelijk uit de eigen middelen eventuele verliezen op debiteuren zullen moeten worden opgevangen. Vóór de tweede wereldoorlog kon volgens Verrijn Stuart een verhouding tussen „Debiteuren” (plus voorschotten aan gemeenten e.d.) en eigen middelen van 3 : 1 wel ongeveer worden beschouwd als de grens der credietverlening, welke door de algemene banken in de praktijk werd in acht genomen⁵⁾. Deze grens werd overigens in 1938 lang niet bereikt (zie tabel 1). In dat jaar bedroeg het totaal van de „Debiteuren” (plus voorschotten aan gemeenten e.d.) bij de drie banken gezamenlijk nog geen 120 pCt van aandelenkapitaal plus open reserve. Daarentegen werd eind 1953 de verhouding 3 : 1 belangrijk overschreden. Zij was toen namelijk 4,2 : 1.

Opvallend is, dat vooral bij de Amsterdamsche Bank - Incasso-Bank deze verhouding is toegenomen. Genoemde verhouding steeg bij dit concern namelijk van 0,9 in 1938⁶⁾ tot 4,4 in 1953⁷⁾. Naast de sterke stijging van de post „Debiteuren” speelt hierbij een rol de daling der eigen middelen, welke o.a. een gevolg was van de verlaging van het aandelenkapitaal bij de fusie tussen de Amsterdamsche Bank en de Incasso-Bank in 1947.

Tot de eigen middelen zijn in het voorgaande alleen gerekend het aandelenkapitaal en de open reserve. In de

⁴⁾ Volgens de gepubliceerde maandstaten der Amsterdamsche Bank - Incasso-Bank werd in 1954 de vooroorlogse verhouding verder benaderd. Ultimo Juni jl. maakten de „Debiteuren” dezer instelling 43 pCt van de „Crediteuren” uit (in 1938 was dit 48 pCt).

⁵⁾ G. M. Verrijn Stuart: „Enkele opmerkingen over de omvang van het bankcrediet in Nederland”, in „Weerspiegelde gedachten”, blz. 208 e.v.

⁶⁾ Amsterdamsche Bank plus Incasso-Bank.

⁷⁾ Volgens de maandstaat was deze coëfficiënt ultimo Juni jl. gestegen tot 5,1.

activa en vooral in de „Crediteuren” zijn echter belangrijke stille reserves verscholen. Een indruk van de grootte daarvan kan men verkrijgen door uit te gaan van de samengevatte balanscijfers der 37 voornaamste algemene banken in Nederland. Ultimo 1953 bedroeg de som van kapitaal en reserves dezer banken, inclusief de stille reserves, voor zover deze door de desbetreffende banken als vrije reserves werden opgegeven, f 813 mln. Stelt men het aandeel der drie grote banken hierin op 60 pCt (globale schatting), dan bedraagt bij deze banken de som van kapitaal en reserves inclusief genoemde stille reserves, circa f 500 mln. Tabel 1 vermeldt als som van kapitaal en reserves (exclusief stille reserves) f 259,5 mln.

De verhoudingen sinds voor de oorlog zijn overigens in zoverre gewijzigd, dat het „eigenlijke liquiditeits-element”, dat vroeger een belangrijke rol bij de creditverlening speelde, tevens in de verhouding 3 : 1 is verdisconteerd⁸⁾. Na de oorlog was dit element ten gevolge van de grote liquiditeit der algemene banken van veel geringere betekenis. Wellicht is dit één der factoren, waaruit de geconstateerde verandering in de verhouding tussen „Debiteuren” en eigen middelen kan worden verklaard. Mogelijk is, dat het liquiditeitselement in de toekomst weer een grotere rol gaat spelen als gevolg van de renten- en afgiftepolitiek van de Schatkist en De Nederlandsche Bank, de semi-consolidatie van het schatkistpapier der algemene banken in het kader van het gentlemen's agreement van Februari jl. en de invoering daarbij van verplichte minimum-kaspercentages.

De door Verrijn Stuart in 1947 open gelaten vraag, of in de na-oorlogse jaren met andere verhoudingen dan vroeger zal worden gewerkt⁹⁾, lijkt op grond van het voorgaande bevestigend te moeten worden beantwoord.

De bedrijfsresultaten.

De door de hier beschouwde algemene banken behaalde gepubliceerde bedrijfsresultaten zijn samengevat in tabel 2.

TABEL 2.

Gepubliceerde bedrijfsresultaten.

	1938	1946	1950	1953
Bruto-winst:				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank ..	16,9	34,7	53,9	60,1
Rotterdamsche Bank ..	10,4	24,3	32,2	36,1
Twentsche Bank ..	10,1a)	20,4	26,5	33,1
	37,4	79,4	112,6	129,3
Bedrijfskosten (incl. gewone afschrijving op gebouwen):				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank ..	10,2	18,6	33,6	33,4
Rotterdamsche Bank ..	6,8	11,1	16,0	18,4
Twentsche Bank ..	6,4	11,1	15,5	18,4
	23,4	40,8	65,1	70,2
Netto-winst:				
Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank ..	6,7	16,1	20,3	26,7
Rotterdamsche Bank ..	3,6	13,2	16,2	17,7
Twentsche Bank ..	3,7	9,3	11,0	14,7
	14,0	38,6	47,5	59,1

a) Exclusief vrijgekomen bedragen uit afgewikkelde posten ad f 1,3 mln.

Hoewel de in deze tabel opgenomen cijfers — ook blijkens de bij de tabel geplaatste voetnoot — onderling niet geheel vergelijkbaar zijn, geven zij toch enigszins een beeld van het beloop der gepubliceerde resultaten. De gepubliceerde bruto-winst, bedrijfskosten en netto-winst namen alle vrijwel voortdurend toe. De netto-winst steeg ook relatief, d.w.z. ten opzichte van het aandelenkapitaal plus de open reserve. In 1953 beliep het absolute bedrag der netto-winst voor de drie banken gezamenlijk ruim het viervoudige van dat in 1938. Daar hun gezamenlijk eigen kapitaal in 1953 nog iets lager was

⁸⁾ De Roos, t.a.p. blz. 108.

⁹⁾ Verrijn Stuart, t.a.p. blz. 212.

dan in 1938 (tabel 1), was de relatieve stijging der netto-winst nog iets groter. De rentabiliteit van het werkelijke eigen kapitaal (d.w.z. inclusief de stille reserves) zal wellicht minder sterk gestegen zijn, daar de stille reserves in de gunstige na-oorlogse jaren, ook t.o.v. de werkelijke winst, wellicht belangrijk zijn toegenomen.

De gestegen netto-winsten kwamen in belangrijke mate ten goede aan de fiscus en de reserves der banken, terwijl de dividendpercentages blijkens tabel 3 bijna een verdubbeling ondergingen.

TABEL 3.

Dividendpercentages

(gewone aandelen)

	1938	1946	1950	1953
Amsterdamsche Bank ..	5	5	9	10
Incasso-Bank ..	5	5		
Rotterdamsche Bank ..	5	5	9	9
Twentsche Bank ..	5½	6	8	9

Uit de tabellen 2 en 3 blijkt, dat tussen de drie grote banken onderling ten aanzien van het beloop van winst, kosten en dividend geen bijzonder grote verschillen bestaan.

Gunstig voor de ontwikkeling der na-oorlogse bedrijfsresultaten zal ongetwijfeld geweest zijn de met goedkope creditgelden gefinancierde, in al deze jaren aanzienlijke, portefeuille schatkistpapier, alsmede de geleidelijke belangrijke uitbreiding der post „Debiteuren”, welke het meest winstgevend activum der algemene banken is. Voorts werden door deze banken aanzienlijke provisie-inkomsten genoten, met name dank zij hun omvangrijke deviezentransacties.

Ongunstig beïnvloed werd de rentabiliteit door het feit, dat sinds 1945 de tarieven voor commissie en provisie, behalve voor de effectenhandel, nagenoeg niet hoger werden, terwijl daarentegen de bedrijfskosten, mede door de herhaalde loonsverhogingen, sterk stegen. De laatste tijd was bovendien de vraag, hoe de vele creditgelden te beleggen, ten gevolge van de geldmarktpolitiek van de monetaire autoriteiten niet steeds eenvoudig op te lossen. Een ongunstige invloed op de rentabiliteit der algemene banken zal uitgaan van het feit, dat deze banken op grond van het reeds genoemde gentlemen's agreement met ingang van 22 Maart jl. verplicht zijn, een bepaald percentage (dat thans globaal 10 bedraagt) van de hun toevertrouwde middelen renteloos aan te houden bij de centrale bank.

Volgens de cijfers van tabel 2 hebben de gunstige factoren de afgelopen jaren overheerst. Naar het zich laat aanzien, kan ook voor 1954 een goed bedrijfsresultaat der grote algemene banken worden verwacht¹⁰⁾.

Vlaardingen.

R. SLOT.

¹⁰⁾ Uit de door de Amsterdamsche Bank - Incasso-Bank gepubliceerde cijfers over het eerste halfjaar van 1954 blijkt, dat de netto-winst over deze periode iets meer dan de helft van de netto-winst over het jaar 1953 bedroeg.

AANTEKENING

Verwerking van ruwe olie in West-Europa

Inleiding.

In 1948 verscheen het verslag van de Commissie van Zestien te Parijs, waarin een programma was vervat voor het economisch herstel van West-Europa, terwijl tevens was aangegeven op welke wijze en in welke mate de in aanmerking komende zestien landen door individuele en gezamenlijke krachtsinspanning dit programma ten uitvoer zouden kunnen brengen.

In dit verslag werd ook aan de Westeuropese petroleum-

positie de nodige aandacht besteed. Er werd op gewezen, dat als gevolg van het tekort aan steenkool een toenemend verbruik van stookolie werd verwacht van 12 mln ton in 1947 tot 28 mln ton in 1951. Dit, tezamen met de toenemende vraag naar olieproducten als gevolg van de mechanisatie van de landbouw, de uitbreiding der industrie en de toeneming van het verkeer op de wegen, stelde de deelnemende landen voor een groot probleem. Immers, het Westeuropese gebied heeft praktisch geen natuurlijke olie-hulpbronnen.

Het lag in het voornemen, ter vermindering der deviezenmoeilijkheden, zoveel mogelijk de capaciteit der olie-raffinaderijen tot ontwikkeling te brengen, hetgeen eveneens grondstoffen zou verschaffen aan de steeds belangrijker wordende chemische processen, die afhankelijk zijn van oliederivaten. Dit zou de uitbreiding der voortbrenging van geraffineerde producten door de deelnemende landen en West-Duitsland met zich brengen tot een peil, dat 2½ maal zo hoog zou liggen als het vooroorlogse.

De verwachting werd uitgesproken, dat de totale behoeften der deelnemende landen en West-Duitsland zouden toenemen van 48 mln ton in 1947 tot 77 mln ton in 1951. In feite bedroeg het verbruik in 1951 65,4 mln ton. Niettemin heeft de O.E.E.C. zich aan nieuwe schattingen gewaagd, nl. van 78,6 mln ton in 1954 en 84,7 mln ton in 1956. Wij zullen thans nagaan hoe de petroleum-situatie in West-Europa tegenwoordig is.

De huidige situatie in West-Europa.

In een artikel in „World Petroleum” van 15 Juli 1953 wordt er op gewezen, dat het aantal raffinaderijen, alsook de capaciteiten der nieuw gebouwde raffinaderijen — men denke aan Nederland met zijn twee raffinaderijen met een capaciteit van 128.000 vaten per dag —, in snel tempo is toegenomen. Voorts zijn zij thans verdeeld over een veel groter gebied dan ooit tevoren. Toen Noord-Amerika het voornaamste productieland ter wereld was, lag het voor de hand dat in dat deel der wereld de meeste raffinaderijen werden gebouwd.

Van de verdeling der raffinaderijen en de capaciteit daarvan over de verschillende gebieden van het Westelijk en Oostelijk halfrond per 1 Juli 1953 geeft onderstaande tabel een indruk.

	Aantal raffinaderijen	Capaciteit in vaten per dag
Westelijk halfrond a)		
Verenigde Staten	352	7.963.000
Canada	39	475.400
Zuid-Amerika	49	727.260
Midden-Amerika	20	1.001.800
Totaal	460	10.167.460
Oostelijk halfrond b)		
West-Europa	127	1.861.785 c)
Oost-Europa	60	1.183.910
Nabije Oosten	11	1.079.830
Afrika	3	52.000
Verre Oosten (met inbegrip van Australië en de Hawaii-eilanden)	36	432.330
Totaal	237	4.609.855

a) De raffinagecapaciteit in enkele landen van dit gebied bedraagt: Argentinië 198.820; Venezuela 411.600; Nederlands West-Indië 670.000; Trinidad 115.000; Mexico 209.500 vaten per dag.

b) Rusland, Roemenië, Frankrijk, West-Duitsland, Nederland, Engeland, de Bahrein-eilanden, Iran, Saoedi-Arabië, Indonesië en Japan, hebben elk een capaciteit van meer dan 100.000 vaten per dag.

c) Ca 80 mln ton.

Van de uitbreiding van het aantal raffinaderijen, die zich in de laatste tijd heeft voltrokken, heeft West-Europa in belangrijke mate geprofiteerd. In 1947 nog

was de totale productie der Westeuropese raffinaderijen niet groter dan 286.000 vaten per dag. In 1953 beliep zij meer dan het vijfvoudige. Met name zijn het Engeland, Frankrijk, Italië en West-Duitsland, die er zeer gunstig voor staan. Deze landen — doch ook verschillende kleinere — kunnen thans uit de eigen productie volledig voorzien in hun behoefte aan petroleumproducten.

Van de vele publicaties ¹⁾, die over de raffinagecapaciteit in West-Europa zijn verschenen, verdient o.i. zeer in het bijzonder de aandacht het artikel „Continued growth of refining capacity” in „Petroleum Press Service” van Februari 1954, waarin een overzicht is opgenomen van haar ontwikkeling in de voornaamste productiegebieden, de Westeuropese landen en de rest van de wereld. Dit overzicht is hieronder weergegeven.

Capaciteit der raffinaderijen in de wijde wereld, buiten Noord-Amerika

(in mln ton)

	1948	1953	1954	1955
Voornaamste productiegebieden	95,1	133,3	138,1	146,1
West-Europa	22,0	86,0	94,0	103,0
Overige landen	9,0	17,0	18,0	27,0
Totaal	126,1	236,3	250,1	276,1
West-Europa in pCt van het totaal	17,4	36,4	37,6	37,4

Uit andere gegevens hebben wij een tweede staatje samengesteld, dat goede vergelijkingsmogelijkheden biedt:

Capaciteit der raffinaderijen in West-Europa

(in mln tonnen)

1939	1947	1952	1953	1954
13,5	13,5 of iets meer	72	85	94 a)

a) De nieuwe schatting van het London Petroleum Information Bureau, gepubliceerd op 27 April 1954, bedraagt 102 mln ton.

Zoals uit deze gegevens blijkt, is de capaciteit in West-Europa met sprongen omhooggegaan. Het gelijkblijvende aandeel van de Westeuropese capaciteit in de totale capaciteit in de jaren 1954 en 1955 vindt zijn verklaring in het feit, dat het breed opgezette werkplan, waarvan in de inleiding sprake was, inmiddels tot uitvoering is gebracht.

De productie van ruwe olie in West-Europa bedroeg in 1953 slechts 4 mln ton, of 1,5 pCt van de wereldproductie met uitzondering van die der Verenigde Staten.

Stellen wij naast de hierboven genoemde gegevens betreffende de capaciteit — de productie bedraagt doorgaans ca 90 pCt daarvan — de gegevens betreffende het sterk toegenomen verbruik van petroleumproducten, nl. in:

1938	1951	1952	1953	1954	(1956)
31	65,4	69,4	74,6	78,6	(87,4) mln ton

dan blijkt, dat niet alleen in de eigen behoeften volledig kan worden voorzien, maar dat zelfs niet onbelangrijke hoeveelheden voor export beschikbaar zijn. Onze conclusie kan dan ook zijn, dat dank zij de Marshallhulp en het actieve optreden van de O.E.E.C. en de door haar ingestelde Petroleum-Commissie de petroleum-situatie in West-Europa aanmerkelijk is verbeterd.

Haarlem.

F. S. NOORDHOFF.

¹⁾ Wij noemen hier de diverse O.E.E.C.-publicaties; de brochure van de Rotterdamse Bank N.V.: „Oil Refineries in Western Europe”; het artikel van J. de Malabard in „La Revue de l'Industrie Belge” van Januari 1952: „Le Raffinage du Pétrole en Europe” en het Congresnummer van „De Ingenieur”, dat is gewijd aan het Derde Wereld Petroleum Congres, hetwelk in 1951 in Scheveningen werd gehouden.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Evenals de vorige weken was de geldmarktsituatie gedurende de verslagweek aan de krappe kant. Zo bleef de callgeldnotering de gehele week gehandhaafd op $\frac{3}{4}$ pCt, dus $\frac{1}{4}$ pCt boven het minimum. Van een dringend aanbod van schatkistpapier op de markt kon wederom niet worden gesproken, doch ook thans was dit grotendeels te danken aan het mitigerend effect van de bereidheid der Centrale Bank om papier à 1 pCt in disconto te nemen. Tussen 4 en 11 October nam de schatkistpapierportefeuille van laatstgenoemde instelling uit dezen hoofde met per saldo f 12 mln toe.

Wijzigingen in de deviezenpositie oefenen de laatste tijd weinig invloed uit op de liquiditeitspositie der geldmarktinstellingen. De mutatie in het saldo gouden deviezenbezit van De Nederlandsche Bank bedroeg tussen 27 September en 11 October slechts + f 4 mln. De hoofdoorzaak van de huidige krapte moet dan ook elders worden gezocht en wel vnl. bij een naar het Rijk toegerichte geldstroom — ter grootte van f 63 mln tussen laatstgenoemde data —, welke stroom vnl. met belastingbetalingen samenhangt.

De kapitaalmarkt.

De aandelenmarkt kenmerkte zich de afgelopen week door een uitzonderlijk sterke koersschommeling; ter illustratie hiervan zijn in onderstaand koersstaatje ook de cijfers van de recorddag Donderdag opgenomen. In het niet-officiële „avondverkeer” werden nog hoger koersen bereikt, bijv. voor Koninklijke 540 pCt.

De oorzaak van deze ontwikkeling lag ook nu weer aan de andere zijde van de Oceaan. Weliswaar vertoonde het aandelenkoersniveau in Wallstreet de laatste week

een geleidelijke daling, waarbij Dow Jones Industrials afbrokkelde van 362,8 op 8 October tot 353,2 op 15 October, maar de koers aldaar van aandelen Koninklijke ontwikkelde zich tegen de draad in. Per 8 October bedroeg deze nl. \$ 64 $\frac{1}{4}$, op 14 October \$ 70 en op 15 October \$ 67 $\frac{1}{2}$.

De koersstijging in Amsterdam ging evenals bij vorige gelegenheden met een aanzienlijke stijging van de omzet gepaard. Eén dag werd zelfs een omzet van f 6,5 mln nominaal bereikt (maandgemiddelde September f 2,2 mln).

Het zich verder accumulerende overschot aan risicodragend kapitaal hier te lande, ontstaan door verkoop van fondsen naar het buitenland, zocht ook nu weer een uitweg naar meer op het binnenland georiënteerde aandelen, zodat de koersstijging zich over de gehele aandelenmarkt verspreidde. Nieuwe emissies in een omvang, voldoende om dit overschot te absorberen, zijn eigenlijk alleen denkbaar, indien de grote concerns een beroep op de emissiemarkt zouden doen. Tot dusverre beperkt het beroep zich echter vnl. tot middelgrote besloten n.v.'s, die open worden gemaakt. Tot deze categorie behoorden de laatste weken Pietersen & Co's Automobielfabriek (f 0,3 mln aandelen à 112 pCt), W.C. 't Hart & Zn (f 0,2 mln aandelen à 108 pCt) en de Amstel Brouwerij (f 1,2 mln cert. v. aand. à 100 pCt).

In vergelijking met de aandelenmarkt kon op de obligatiemarkt van een serene rust worden gesproken. Wat de emissie-activiteit betreft is ook hier echter van een opleving sprake. De Groninger Financieringsbank emitteerde f 0,3 mln 4 $\frac{1}{2}$ pCt à 100 pCt, Bensdorp f 1,5 mln 4 pCt obligaties eveneens à pari. Op stapel staan emissies van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten en van de gemeente Luik. De 3 $\frac{1}{4}$ pCt emissie Eindhoven, waarop de inschrijving gedurende de verslagweek plaatsvond, had veel succes. (Zie verder blz. 844)

ONDERNEMINGEN,

die het beste leidende
personeel zoeken,

speciaal met economische
scholing, roepen sollicitanten
op door middel van een
annonce in de rubriek

„VACATURES”

Het aantal reacties,
dat deze annonces tot gevolg
hebben, is doorgaans
uitermate bevredigend;
begrijpelijk, omdat er bijna
geen grote instelling is,
die dit blad niet regel-
matig ontvangt en
waar het niet circuleert.

Opdrachten voor het volgende
nummer dienen Dinsdag a.s. in
ons bezit te zijn.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 September 1954

Kas, Kassiers en Dag- geldningen	f. 107.059.905,19	Kapitaal	f. 49.000.000,-
Nederlands		Reserve	19.500.000,-
Schatkistpapier	486.800.000,-	Bouwreserve	1.000.000,-
Ander Overheidspapier	63.393.562,16	Deposito's op Termijn	260.147.540,39
Wissels	17.644.423,31	Crediteuren	731.770.299,85
Bankiers in Binnen- en Buitenland	36.034.546,99	Geaccepteerde Wissels	245.720,30
Effecten, Syndicaten en Waarden	60.189.869,96	Door Derden	
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten	29.129.367,96	Geaccepteerd	882.838,45
Debiteuren	276.360.506,89	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	26.380.059,47
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	7.314.276,-		
Gebouwen	5.000.000,-		
	<u>f. 1.088.926.458,46</u>		<u>f. 1.088.926.458,46</u>

Aand. indexcijfers.	8 Oct. 1954	14 Oct. 1954	15 Oct. 1954
Algemeen	206,5	212,9	209,3
Industrie	296,8	303,8	299,8
Scheepvaart	195,4	199,5	195,1
Banken	166,8	173,2	169,8
Indon. aand.	64,7	67,4	66,6
Aandelen.			
A.K.U.	237½	252	246¾
Philips	286½	309	298½
Unilever	397	412½	402
H.A.L.	167	167	164
Amsterd. Rubber	90	93¼	91
H.V.A.	124¾	128	127¼
Kon. Petroleum	486¼	526½	498
Staatsfondsen.			
2½ pCt N.W.S.	78¾	79¾	79½
3-3½ pCt 1947	100¾	100¾	100¼
3 pCt Invest. cert.	100 ⁹ / ₁₆	100½	100 ⁹ / ₁₆
3½ pCt 1951	108	102 ⁷ / ₈	102 ¹⁵ / ₁₆
3 pCt Dollarlening	95½	96	96 ⁷ / ₁₆
Diverse obligaties.			
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI	103	102¾	102½
3½ pCt Bataafsche Petr.	102 ⁵ / ₁₆	102 ³ / ₈	102 ⁹ / ₁₆
3½ pCt Philips 1948	102 ⁷ / ₁₆	102½	102½
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	99¾	99½	99¾

J. C. BREZET.

Het Economisch Instituut voor de Middenstand zoekt wegens verdere uitbreiding der afdeling Sociaal-economisch onderzoek

1. SENIOR MEDEWERKER

drs economie of drs sociografie. Ervaring in onderzoek m.b.t. streek- en uitbreidingsplannen

2. JUNIOR MEDEWERKER

drs economie. Ervaring in economisch onderzoek gewenst

Begin- en eindsalaris afhankelijk van bekwaamheid en ervaring. - Brieven met uitvoerige inlichtingen (w.o. huidige en verlangd salaris) aan de Directie, Badhuisweg 72, 's-Gravenhage

N.V. BANK VOOR NEDERLANDSCHE GEMEENTEN

gevestigd te 's-Gravenhage

UITGIFTE VAN**f 20.000.000.— 3¼ pCt. 40-jarige Obligaties**

(derde lening)

Grootte der stukken: nominaal f 1000.— en f 500.—.

Dooreenleverbaarheid met de obligaties van de vorige lening groot f 10.000.000.— (prospectus d.d. 17 September j.l.) zal worden aangevraagd.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op boven genoemde uitgifte zal zijn opengesteld op

MAANDAG 25 OCTOBER 1954

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 99 pCt.

bij de kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, voorzover in genoemde plaatsen gevestigd, van:

Rotterdamsche Bank N.V.**De Twentsche Bank N.V.****Amsterdamsche Bank N.V.****Heldring & Pierson****Incasso-Bank N.V.****Lippmann, Rosenthal & Co.****R. Mees & Zoonen****Nationale Handelsbank N.V.****Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.****H. Oyens & Zonen N.V.****Pierson & Co.****Hope & Co.**

alsmede ten kantore der Vennootschap

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 18 October 1954.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in beperkte mate, de statuten en het laatste jaarverslag, zijn bij bovenstaande inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

's-Gravenhage, 18 October 1954

N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten.